

VERNON LEE

Η ΑΡΙΑΔΝΗ ΣΤΗ ΜΑΝΤΟΥΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΠΑΡΓΑ

ΒΙΟΛΑ : . . Θὰ ὑπηρετήσω αὐτὸν τὸν Δοῦκα :
.. γιὰτὶ ξεύρω νὰ τραγουδῶ
Καὶ θὰ τοῦ μιλήσω σὲ διάφορους σκοπούς.

ΣΕΞΠΙΑΡ : ΔΩΔΕΚΑΘΗ ΝΥΧΤΑ I, 2

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ, δούκας τῆς Μάντουας.
Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ, θεῖος του.
Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ, μητέρα του.
ΙΠΠΟΛΥΤΑ, πριγκίπισσα τῆς Μιράντολα.
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ, μὲ τ' ὄνομα Διέγος.
Η ΜΑΡΚΗΣΙΑ ΤΗΣ ΓΚΟΥΑΣΤΑΛΛΑ.
Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΚΡΕΜΟΝΑΣ.
Η ΔΟΓΗΣΣΑ.
Ο ΠΡΕΣΒΥΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ.
Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΗΣ ΦΕΡΡΑΡΑΣ.
Ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ.
ΕΝΑΣ ΤΕΝΟΡΟΣ ΝΤΥΜΕΝΟΣ ΣΑΝ ΒΑΚΧΟΣ.
Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ.
Η ΚΥΡΙΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΤΗΣ ΔΟΥΚΙΣΣΑΣ.
Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑΣ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΑΔΕΣ ΝΤΥΜΕΝΟΙ ΣΑΝ ΜΑΙΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΑΤΥΡΟΙ.
ΑΥΛΙΚΟΙ, ΑΚΟΛΟΥΘΟΙ, ΚΑΛΕΣΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ.

Όλο τὸ δράμα ξετυλίγεται στὸ Παλάτι τῆς Μάντουας, μέσα σ' ἓνα χρόνον ἐπάνω
κάτω, τὴν ἐποχὴ ποὺ ἐβασίλευε στὸ Μιλάνο ὁ Πρόσπερος Πρώτος καὶ λίγο
πρὶν ἐκστρατεύσει ὁ Ὁθέλλος μὲ τοὺς Βενετσιάνους στὴν Κύπρο.

Τὸ σπουδαστήριον τοῦ Καρδινάλιου στὸ Παλάτι τῆς Μάντουας. Ὁ Καρδινάλιος κάθεται σιμὰ σὲ τραπέζιν σκεπασμένον μὲ περσικὰ κεντήματα, τριανταφυλλιά καὶ κάπου-κάπου γαλάζια. Πάνου στὸ τραπέζιν εἶνε ἀνοιχτὸς ἓνας τόμος ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Μακιαβέλλη, καὶ μέσα του χειρόγραφο τοῦ Κατούλλου. Πλάϊ του ἓνα κουδοῦνι καὶ φακός. Κάτου ἀπ' τὰ πόδια του κόκκινον μαξιλάρι μὲ μακριὰ κρόσσια καὶ ταπέτο ἀνατολίτικον ποῦ ἔχει χροῦμα ξανθοσμένης λεβάντας σὲ φόντον βυσσινί. Ὁ Καρδινάλιος εἶνε ντυμένος στὰ κόκκινα, μιὰ βυσσινιά τραχηλιά φτάνει στοὺς ὤμους του. Εἶνε γέρος, ἀλλὰ ὥρατος καὶ μεγαλοπρεπής καὶ τὸ πρόσωπον του χαραγμένον ἀπὸ ρυτίδες, μοιάζει τῇ μαρμαρένῃ προτομῇ τοῦ Σενέκα ποῦ φαίνεται ἀντίκρου, ἀνάμεσα στὰ βιβλία. Μέσα, ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρον, ρυθμοῦ Ἀναγέννησης, μὲ λυγροστάτες καὶ πουλιὰ σκαλισμένα στὰ πρεβέξια, φαίνεται ἡ λίμνη μὲ τὸ ἀνοιχτὸ γαλάζιν χροῦμα τῆς, καὶ τ' ἀνάλαφρα κυματίσματα στὸ στενότερον μέρος τῆς λίμνης, γέφυρα χτισμένη ἀπὸ τριανταφυλλιά τοῦβλα καὶ γεφυρόπυργος. Ὁ Διέγος (πραγματικὰ Μαγδαληνὴ) ὅτι ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ τὸν Καρδινάλιον, καὶ ἀφοῦ ἐφίλησε τὸ δαχτυλίδι του, ἔμεινεν ὀρθὸς προσμένοντας νὰ τοῦ μιλήσῃ. Ὁ Διέγος εἶνε παρῆξενον ντυμένος, σὰν ἔφηβος, μὲ κοκκινωπὸ καὶ μενεξεδένιον χιτῶνα ποῦ φτάνει κάτω ἀπ' τὰ γόνατά του, σὰν τῶν Μαύρων· ἀπαράλλακτος μὲ τὸν ἔφηβον ποῦ βλέπουμε στὶς τοιχογραφίας τοῦ Πιντουρίτσιο, μὲ ἀσημένια κουμπιὰ στὶς ραφές, καὶ λιγὸ καμωμένον ὅλον δίπλεον γύρω στὸ λαιμὸ καὶ στὰ ξεκούμπωτα κεντήματα τῶν μανικιῶν. Τὰ μαλλιά του ἔχουνε χροῦμα σκοτεινόν, ἀλλὰ σὰν περνάει πάνουθε τοὺς ὁ ἥλιος παίρνουν τόνον ξανθοκόκκινον, καὶ εἶνε κομμένα χαμηλὰ στὸ μέτωπον καὶ φτάνουν ὡς τοὺς ὤμους του. Καθὼς εἶνε ντυμένος ἀντρίκεια δὲν φαίνεται καὶ πολὺ ψηλός, ἔχει ὅμως ἀνάστημα λιγρό. Εἶνε γλωμός, μᾶλλον μελαχροινός. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἔχει κάτι τὸ βαρεμένον καὶ τὸ πένθιμον. Κρύβει στὴν ἀρχὴ τὴν ὁμορφίαν τῶν ματιῶν καὶ τοῦ μετώπου· στὴ σκυθρωπὴ μορφὴν τοῦ μονάχα τὸ στόμα, ποῦ ἔχει τὴν τελειότητα τοῦ λουλουδιοῦ φανερώνει τὴ χάριν καὶ τὴ δύναμιν τοῦ τραγουδιστή. Στέκεται μὲ ὕψος ἐπίσημον μπροστὰ στὸν Καρδινάλιον, μὲ τῶνα τοῦ χέρι παίζει νευρικὰ τὸ μαχαίρι ποῦ εἶνε στὴ μέση του, ἐνῶ μὲ τὸ ἄλλο κρατάει ἓνα καπέλλον ταξειδιοῦ μὲ πλατυοὺς καὶ στρυμμένους γυροὺς, ποῦ τὸ φτερό του ἀγγίζει χάμον.

Ὁ Καρδινάλιος σηκώνει τὰ μάτια του, σκύβει ἑλαφρὰ τὸ κεφάλιν, σφαλνὰ τὸ χειρόγραφο καὶ τὸ βιβλίον καὶ τὰ βάζει κατὰ μέρος σιγὰ-σιγὰ ἐνῶ σκέφτεται. Στὸ ἀναμεταξὺν ἐξετάζει τὸ Διέγον.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ.—Χαίρουμε πολὺ ποῦ σὰς βλέπουμε στὴ Μάντουαν, Σινιὸρ Διέγον. Καὶ ἀπ' ὅσα μᾶς πληροφορεῖ ὁ πολύτιμος φίλος μας ἀπὸ τὴ Βενετιὰ στὸ γράμμα του ποῦ σὰς ἔδωκε γιὰ μᾶς, θὰ εἴμαστε χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολίαν ἐντελῶς ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὸ τραγοῦδισας, ποῦ λέγουνε πῶς εἶνε καὶ γλυκὸ καὶ σπουδαγμένον. Σὰς παρακαλῶ, ἀδελφὲ Ματθαίε, (στρέφοντας πρὸς τὸν Ἐφημέριον του), φροντίσετε νὰ μοῦ φέρουν τὸ παρθένον — ἐκεῖνον ποῦ ἔχει ζωγραφισμένον στὸ σκέπασμα

τὴν Κρίση τοῦ Πάρη ἀπὸ τὸν Τζούλιο Ρομάνο, ὁ ἥχος του συμφωνεῖ θανμάσια μὲ τὴν ἀνθρώπινη φωνή. Καὶ πεταχτῆτε σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ βρεῖτε τὸ μουσικὸ τοῦ Δοῦκα, ποὺ παίζει τὴν ἀνατολίτικη κιθάρα καὶ κυτᾶξετε νάρθη διδῶσα ἐδῶ. Ὅχι, προτιμώτερο πηγαίνετε μοναχὸς σας, καλὲ μου ἀδελφὲ Ματθαῖ, καὶ ζητᾶτε τὸν παντοῦ, ὡς ποὺ νὰ τὸν βρεῖτε. Εἴμαστε ἀνυπόμονοι νὰ κρίνουμε τὸ τάλαντο τοῦ καλοῦ αὐτοῦ νέου.

Ὁ Ἐφημέριος κάνει υπόκληση καὶ ἀποσύρεται. Ὁ Διέγος μένει μοναχὸς καρδινάλιον στὸν Καρδινάλιο, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ ξετάζει κάποιον γράμμα, καὶ ὕστερα τὸ διαβάζει μεγαλόφωνα μὲ τὸ φακό.

Ἄ! νάτῃ ἡ φράσις : «Ὁ Διέγος, Ἰσπανός, Μαυριτανικῆς καταγωγῆς, πολὺ καλὸς τραγουδιστὴς παίζει ὁμορφὴν κιθάρα, τὸν συσταίνω στὴν εὖνοια τῆς Ἐξοχότητος σας, ὡς τὸ μόνο κατάλληλον ἄνθρωπον γιὰ τὶς ὑπηρεσίαις ποὺ ἀναφέρει ἡ σεβαστὴ μου ἐπιστολὴ σας....» Καλά, καλά.

Ὁ Καρδινάλιος διπλώνει τὸ γράμμα καὶ κάνει νόημα στὸ Διέγο νὰ σιμώσει, ἔπειτα μὲ ὕφος ξαφνικὰ ἀτότομον μιλάει δίχως κανένα ἐρωτηματικὸ τόνο.

—Σινιὸρ Διέγο, εἰστε γυναῖκα.

Ὁ Διέγος ξαφνίζεται, κοκκινίζει, καὶ λέγει μὲ μισὴ φωνή : «Κυρίε μου.» Ὁ Καρδινάλιος ὁμως μ' ἓνα κίνημα τὸν διακόπτει καὶ ξακολουθεῖ τὴ φράση του.

Καὶ καθὼς μὲ βεβαιώνει ὁ ἔντιμος ἀνταποκριτὴς μου στὴ Βενετιά, εἰστε ἑταῖρα, μὲ κάποια πείρα καὶ μὲ τὰκ περισσότερον ἀπὸ τὸ συνειθισμένο. Εὐχομαι, αὐτὴ ἡ εὐνοϊκὴ κρίσις νὰ βγεῖ σωστή. Ἡ θέσις εἶνε λεπτὴ καὶ ἡ δουλειὰ γιὰ τὴν ὁποία σᾶς διάλεξαν εἶνε τόσο δύσκολη ὅσο καὶ ἐπιφοβή. Ξέρετε πάνου κάτου τί τρέχει ;

Ὁ Διέγος, στὸ ἀναμεταξὺ, ἦρθε στὸν ἑαυτὸ του καὶ ἀποκρίνεται μ' ἐπιφύλαξη γεμάτῃ σεβασμῶ.

ΔΙΕΓΟΣ. — Δὲν ἐρώτησα κανένα Ἐξοχώτατε. Ὅμως ὁ γερουσιαστὴς Γκρατιάνο, εἶχε τὴν καλὴσύνῃ νὰ μοῦ πεῖ ὅτι τὸ καθήκον μου στὴ Μάντουα εἶνε νὰ καταπραΐνω καὶ νὰ εὐθυμίσω μὲ μουσικὴ τὸν εὐγενικὸ ἀνηψιὸ σας, τὸν Δοῦκα Φερδινάνδο, ποὺ καθὼς διαδίδεται, πάσχει ἀπὸ ἀτονία καὶ μελαγχολία ἀφοῦ ἐγύρισεν, ὕστερα ἀπὸ πολλῶν χρονῶ σκλαβιά κοντὰ στοὺς Ἀπιστοὺς. Ἀκόμα, (αὐτὰ εἶταν τὰ λόγια τοῦ γερουσιαστὴ Γκρατιάνο) ἂν ἡ Μοῖρα δείχνονταν εὐνοϊκὴ στὴ μουσικὴ μου· θὰ εἴμποροῦσα νὰ κέρδιζα τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς Ὑψηλότητος του, κ' ἔτσι θὰ βοηθοῦσα τὴν Ἐξοχώτητα σας νὰ καταλάβει καὶ νὰ γιατρέψει τὴν παραξένη ἀρρώστειά του.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ. — Ἀκριβῶς... Μιᾶς, Διέγο, προσεχτικά· καὶ οἱ τρόποι σου μοῦ δίνουν πολλὰς καλὰς ἐλπίδας, πολὺ περισσότερες ἀπ' ὅτι συνειθίζει νὰ περιμένει κανεὶς ἀπὸ τὸ φύλον καὶ τὸ ἐπάγγελμα

σας. Ἡ τωρινή, ὅμως, περίστασις εἶνε δυσκολότερη ἀπ' ὅτι εἰμπορεῖς νὰ φαντασθεῖς. Καὶ ἂν ἡ τύχη βοηθήσῃ τὰ σχέδια μας τὸ φῦλον σας θὰ μᾶς φανεῖ χρήσιμον. Στὴν ἀρχή, εἰμπορεῖ νὰ μᾶς βλάψῃ, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πλέον καμμία θεραπεία τοῦ κακοῦ. Μὲ ὅλη τὴ μελαγχολικὴν του ἀπάθεια, ὁ ἀνηψιὸς μου ὑποψιάζεται ἀμέσως, κ' ἔχει ὑπερβολικὰ λεπτὴ ἀντίληψιν· καὶ ἂν τοῦ περάσῃ ἀπὸ τὸ νοῦ, ὅτι τοῦ ἐτοιμάζουμε κανένα χοντρὸ καὶ ἀνόητον παιχνίδι μὲ μεγάλῃ του εὐχαρίστησιν θὰ μᾶς κοροϊδέσῃ. Καί, ἴσα-ἴσα, χαρακτηριστικὸν τῆς παράξενης μελαγχολίας του εἶνε ἡ ἀπέχθεια του γιὰ τὶς γυναῖκες. Μῆνες ὁλόκληρους ἀρνήθηκε νὰ δεχτῇ τὴν καλὴν του μητέρα. Καὶ μόνο ν' ἄκουε τ' ὄνομα τῆς ἀρραβωνιαστικιάς καὶ ξαδέλφης του τῆς Πριγκίπισσας Ἰππόλυτας, τοῦ προξενούσε φοβεροὺς παροξυσμοὺς θυμοῦ. Καὶ ὅμως ὁ Δοῦκας Φερδινάνδος, ἔχει πλήρη συναισθήσιν τῆς θέσεως του. Ἐρεῖ πολὺ καλὰ, ὅτι εἶνε ὁ τελευταῖος τοῦ σπιτιοῦ μας, καὶ ἂν πεθάνῃ χωρὶς διάδοχον, αὐτὸ τὸ εὐγενικὸν δουκάτον μας θὰ γίνῃ τὸ πεδίον τῆς μάχης κάθε ξένου ἀρπακτικοῦ ἀπαιτητῆ. Δὲν ἀρνιέται τίποτ' ἀπ' αὐτά, ὅμως, αἰσθάνεται γιὰ τὸ γάμον ἀξιοκατάκριτον ἀπέχθειαν.

ΔΙΕΓΟΣ.—Ἔτσι ἔ ; . . καὶ . . . ὑπάρχει λόγος γιὰ νάνε τέτοιας μορφῆς ἡ μελαγχολία τῆς Ὑψηλότητός του ; Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὴν Ἐξοχότητά σας ἂν ὑπάρχῃ ἀδιακρισία στὸ ῥῶτῃμα μου, μοῦ φαίνεται, ὅμως, πῶς δὲν θάταν ἄσχημα νὰ μάθαινα κάτι περισσότερον γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μήπως ὁ Δοῦκας Φερδινάνδος ὑπόφερε καθόλου στὰ χέρια τῶν γυναικῶν, ἢ μήπως τοῦ γεννήθηκε κανένα πάθος ἔρωτικό, δίχως ἐλπίδα, ἴσως ἀνάρμοστο στὴν καταγωγὴν του ;

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ.—Ἡ φαντασία σου, καλὴ μου κυρία Μαγδαληνή, τρέχει πολὺ εὐκολὰ στὰ μονοπάτια, ποῦ εἶνε συνειδησιμένα στὸ φῦλον σας· καὶ μιὰ τέτοια περιέργεια μυρίζει ὀλοφάνερα τὴν ἑταῖρα. Ἀποφεύγετε, νέε μου, παρόμοιες συζητήσεις μὲ τὸ Δοῦκα, γιὰ γυναῖκες καὶ ἔρωτα καὶ τὰ παρόμοια : γιατί φοβοῦμαι μήπως ζητώντας ν' ἀνακαλύψῃς τὸ μυστικὸν τοῦ Δοῦκα· τὰ μάτια σου, τὸ ἄλλαγμα τῆς φωνῆς σου, προδῶσούν τὸ δικό σου.

ΔΙΕΓΟΣ.—Νὰ προδωθῶ ; τὸ μυστικόν μου ; Τί θέλετε νὰ πεῖτε, Κύριέ μου ; Δὲν εἰμπορῶ νὰ σᾶς καταλάβω.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ.—Τόσο γλήγορα ἐλησμονήσετε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑποψιαστῇ ὁ Δοῦκας πῶς εἶστε γυναῖκα. Καί, ἂν εἶνε δυνατόν μιὰ γυναῖκα, μὲ τὸν καιρὸν, νὰ σκορπίσῃ τὴν νάρκωσιν του καὶ νὰ τὸν ξαναφέρει στὰ λογικά του καὶ στὸ καθήκον του, τότε μόνο θὰ τὸ κατορθώσῃ νὰ σχετισθῇ μαζί του, καὶ νὰ τοῦ φανεῖ χρησίμη, χωρὶς νὰ ταράξῃ τὴ θλίψιν του.

ΔΙΕΓΟΣ.—Παρακαλῶ τὴν Ἐξοχότητά σας νὰ μοῦ συχωρέσῃ τὸ

τελευταῖο μου ρώτημα, πὺν ἐπαναλαμβάνω, γιατί, σὰν μουσικὸς πὺν εἶμαι, μπορεῖ νάχει ἐπίδραση στὴ θεραπεία πὺν θὰ ὑποβάλω τὴν Ὑψηλότητα του. Ὁ Δοῦκας ἀγάπησε ποτές ;

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ.—Ἡ πολὺ λίγο ἢ πάρα πολὺ, τώρα ποῖο ἀπ' τὰ δυό, ἐξαρτάται ἀπὸ σὰς νὰ τὸ βρεῖτε. Ὁ ἀνηψιὸς μου πάντα εἶταν, ἀπὸ μικρὸ παιδί, θεοφοβούμενος καὶ θλιμμένος· καὶ οἱ ἄνθρωποι πὺν ἔχουν αὐτὸ τὸ χαρακτηῖρα εἶνε ὑποκείμενοι ν' ἀγαπήσουν μὰ φορὰ μονάχα, καὶ καθὼς λέγουν οἱ ποιηταί, νὰ πεθάνουν ἀπὸ ἀγάπη. Ἀδιάφορο, κύτταξε νὰ βαστάξεις τὴ θέση σου ὡς μουσικὸς, καὶ ἂν τὸν ὑποπτευθεῖς ὅτι σὲ ὑποψιάζεται, μὴ τὸν ἀφίσεις νὰ μαντέψει τὴν ὑποψία σου, οὔτε νὰ ἐπιβεβαιώσει τὴ δική του. Θὰ εἶσαι μονάχα τραγουδιστής, δίχως φῦλο, πὺν γνωρίζει τὸ πάθος χωρὶς νὰ τὸ ζήσει ποτέ, πὺν εἶνε ὅμως ἱκανὸς μὲ τὸ θαῦμα τῆς τέχνης, νὰ τὸ ξυπνᾷ καὶ νὰ τὸ μεταγγίζει στοὺς ἄλλους. Προσέχετε, καὶ σημειώσετε τὰ λόγια μου : παρατηρῶ ὅτι καὶ στὴ μιλιὰ σας ἀκόμα, ὑπάρχει ἐκεῖνος ὁ τόνος τῆς φωνῆς, πὺν καθὼς λέγουν, ἀγγίζει τὶς καρδιές· κάτι σὰ βραχνό, κάτι τὸ ραγισμένο, πὺν ἀλλάζει τὸν τόνο, ἀλλὰ τοῦ δίνει πολὺ μεγαλύτερη δύναμη. Ἀφίσετε ν' ἀντηχήσει αὐτός σας ὁ τόνος στὴν κατάλληλη στιγμή, προσέχετε, ὅμως, τὶς περισσότερες φορὲς νὰ τὸν συκρατεῖτε. Ἐννοήσετε ;

ΔΙΕΓΟΣ.—Μοῦ φαίνεται, Κύριε μου.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ.—Λοιπὸν ἀκόμα μὰ λέξη· οἱ γυναῖκες, καὶ πρὸ πάντων οἱ ὅμοιες σας, εἶνε συχνὰ ἀπερίσκεπτες καὶ τρελλὰ φιλόδοξες. Προσέχετε τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ νὰ μὴ βλάβουν τὴν ἐπιχείρησιν. Ἡ σωτηρία σας ἐξαρτάται ἀπὸ μένα, μένοντας ὄργανο μου. Οἱ κατάσκοποι μου βρίσκονται παντοῦ· δὲ χρειάζομαι ὅμως κανένα· ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν τρέλλα πὺν παραδέρνει τὴν καρδιὰ κάθε κακόμοιρου ἀνθρώπινου πλάσματος. Νὰ κύττα ! τὸ παλάτι αὐτὸ εἶνε περιτριγυρισμένο καὶ ἀπ' τὶς τρεῖς μεριεὶς ἀπὸ λίμνες· σπάνια καὶ ὠραία περίπωση, πὺν σὲ μερικὲς περιστάσεις ἔδωκε καλὰ ἀποτελέσματα. Καὶ στὰ πόδια ἀκόμη αὐτοῦ τοῦ περίπτερου τὰ γαλάζια νερά εἶνε λιγώτερο ρηχὰ ἀπ' ὅτι φαίνονται.

ΔΙΕΓΟΣ.—Τὸ πρόσεξα. Ἐπιχείρησιν σὰν τὴ δική μου ἀπαιτεῖ θάρρος, Κύριε μου, καὶ τὸ παλάτι σας χτισμένο στὴ λίμνη, σὰν τὴ ζωὴ—μακρὰ ἀπὸ κάθε σκέψη αἵρεσης—εἶνε χτισμένη πάνω στὸ θάνατο, τὸ παλάτι σου δίνει φρονιμάδα καὶ θάρρος.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ.—Τὰ λόγια σας Διέγο, ἂν καὶ δὲν ἔχουν τὴ θέση τους, δὲν μὲ δυσαρστοῦν.

Ὁ Διέγος ὑποκλίνεται. Ὁ Ἐφημέριος μπαίνει μὲ ὑπηρετές πὺν κρατοῦνε τὸ παρθέσιο, καὶ τὸ στήνουνε πάνου στὸ τραπέζι· ἀκολουθοῦνε ἐπίσης δυὸ

μουσικοί, ὁ ἓνας μὲ τὴν ἀνατολίτικη κιθάρα του καὶ ὁ ἄλλος μὲ βιόλα.

Ἄδελφέ Ματθαίε, σεῖς εἶστε ἐπιτήδειος νὰ παίζετε τ' ὄργανο καὶ πολλὰς φορές μ' ἐνθουσιάζετε μὲ τὶς προσευχὰς καὶ τὰ πιστροφία σας. Καθίστε στὸ ὄργανο, καὶ παίζετε ἓνα προανάκρουσμα ὡς ὅτου ὁ καλὸς αὐτὸς νέος θυμηθεῖ κάτι καὶ βρεῖ τὴ φωνή του γιὰ νὰ ἐτοιμαστεῖ νὰ δείξει τὸ τάλαντο του.

Ὁ Ἐφημέριος, πού μοιάζει τὸν Καλόγερο τοῦ «Κονσέρτου» τοῦ Τιτσιάνου, ἀρχίζει νὰ παίζει. Ὁ Διέγος εἶνε ὀρθίος πλάϊ τοῦ σιμά στ' ὄργανο. Ἐνῶ τὰ θέματα μ' ἐπιτηδειότητα μεγάλη συμπλέκονται σὲ πλατιοὺς ρυθμοὺς, πού κρέμονται, ἀντηχοῦνε μεταλλικὰ στ' ὄργανο, ὁ Καρδινάλιος παρατηρεῖ μὲ ἀπόλυτη γαλήνη τὸ πρόσωπο τοῦ Διέγου, προσπαθώντας νὰ εἰσχωρήσει στὸ ἐπιφυλακτικὸ καὶ σχεδὸν πένθιμο ὕφος του. Ὁ Διέγος ἔχει τὰ μάτια καρφωμένα στὴν ἀχνογάλαξη λίμνη πούχει γιὰ κορνίζα τὸ παράθυρο· τὰ νερὰ της, χρῶμα κληματίδας, κάτω ἀπὸνα οὐρανὸ λίγο πιὸ γαλάζιο ἀπ' αὐτὴν καὶ οἱ γραμμὲς στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα εἶνε ἢ σύννεφασφωρισμένα ἢ οἱ Ἄλπει. Μόνο τὴ στιγμὴ πού κοντεύει νὰ τελειώσει ὁ Ἐφημέριος τὸ προανάκρουσμα, ἡ μορφὴ τοῦ Διέγου μεταμορφώνεται : ἐξαφνικὸς πόθος, καὶ τρυφερότητα ἀλλάζουνε τὰ χαρακτηριστικὰ του· ἐνῶ τὰ μάτια του ἀπὸ σκοτεινὰ πού εἶταν παίρνουνε τὸ χρῶμα τοῦ σάρδιου λίθου. Τὸ φῶς αὐτὸ χάνετε γλήγορα ὅπως ἦρθε, καὶ ὁ Διέγος παίρνει τὸ ἀρκετὰ συκρατημένο ὕφος του πού ἔχει κάτι τὸ βαρεμένο.

ΔΙΕΓΟΣ.—Κύριε μου, θ' ἄρεσε στὴν Ἐξοχότητά σας, ἂν τραγουδοῦσα τὸ θρῆνον τῆς Ἀριάδνης στὴ Νᾶξο ;

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

Λίγους μῆνες ἀργότερα. Ἐν ἄλλο μέρος τοῦ δουκικοῦ παλατιοῦ τῆς Μάντουας. Στὸ ἰδιαίτερο προσευχητήριό τῆς δούκισσας ἓνα μικρὸ ἄρρυνθο δωμάτιο· ἡ ὀροφὴ ἀψιδωτὴ, στολισμένη μὲ ζωγραφιὰς τῆς σχολῆς τοῦ Τζιότο γαλάζιες καὶ κοκκινωπές, ἀλλὰ πολὺ μαυρισμένες· διακρίνεται μονάχα, μιὰ στέψη τῆς Παρθένου χλωμὴ καὶ ὅμοια μὲ ὄραμα. Ράφια μὲ λίγα βιβλία, μπουκαλάκια καὶ μικρὰ βάζα, σὲ μιὰ γωνιά ἓνα μικρὸ κινητὸ ὄργανο, καὶ μπροστὰ στὸ γοτθικὸ παράθυρο ἓνα προσκυνητάρι καὶ ἓνας ἐσταυρωμένος. Ὁ ἐσταυρωμένος ξεχωρίζει μαῦρος στὸ ἐξωτερικὸ τοπεῖο, στὰ σταχτιά καὶ καταχνιασμένα νερὰ τῆς λίμνης· τὰ ἀφυλλα κλώνια μιᾶς ἱτηᾶς φυτεμένης κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο χρησιμεύουν γιὰ κορνίζα. Ἡ μητέρα Δούκισσα εἶνε ὑψηλὴ καὶ λιγνὴ, σχεδὸν αὔλη, ντυμένη καθὼς εἶνε στὰ μαῦρα ροῦχα τῆς καλόγηρας. Τὸ πρόσωπό της εἶνε τόσο χλωμό, τὰ χεῖλη καὶ τὰ φρύδια της τόσοσ ἀχρωμα, τὰ μάτια της ἔχουν ἓνα τόσο διάφανο γαλάζιο χρῶμα, ὥστε εἰμποροῦσε νὰ περάσει ἀπαρατήρητη ἂν σιγὰ-σιγὰ δὲν ἀντιλαμβάνονταν ἔκείνος πού θὰ τὴν κύτταζε, τὴ δύναμη καὶ τὴν ὁμορφίαν τῶν χαρακτηριστικῶν της. Ἡ Δούκισσα ἔβαλε κατὰ μέρος κάτι πού ἔρραβε μόλις ἐμπῆκεν ὁ Διέγος· καὶ ξεχνώντας τὴ θέση της, ἐτοιμάστηκε νὰ σηκωθεῖ γιὰ νὰ τὸν συναντήσῃ. Ὁ Διέγος, ὅμως, μὲ σεβασμὸ ἐγονάτισε, προσμένοντας νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι της.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—"Οχι, Σινιὸρ Διέγο, μὴ γονατίζεις, αὐτοὶ οἱ τύποι ἄφηκαν ἀπὸ καιρὸ τῇ ζωῇ μου, γιατί δὲν ἔχουν τὸ λόγο τοὺς νομίζω ἀνάμεσα σὲ πλάσματα τοῦ Θεοῦ· ἀφίστε με νὰ σφίξω τὸ χέρι σας, καὶ νὰ κυττάξω στὰ μάτια, ἐκεῖνον ποὺ ἐδιάλεξεν ὁ Οὐρανὸς γιὰ νὰ κάμει ἓνα θαῦμα. Ἐγιατρέψετε τὸ γυιό μου.

ΔΙΕΓΟΣ.—Εἶνε πραγματικά, εὐγενικιά μου Κυρία, θαῦμα τ' Οὐρανοῦ ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέση με τὸ φτωχὸ ἄτομό μου. Γιατί οἱ ἥχοι δεμένοι τεχνικά, δανεῖζονται ἀπὸ τὴν ψυχὴ ἐκείνου ποὺ τοὺς συνθέτει θαυμάσια δύναμη, καὶ μεῖς οἱ τραγουδιστάδες δὲν εἴμαστε τίποτ' ἄλλο παρὰ ἡ χορδὴ ἢ τὸ πλῆκτρο ποὺ ἀγγίζει, τὸ καλάμι ποὺ μέσα ἀπ' αὐτὸ περνάει τὸ φύσημά του· ἡ τέχνη δὲν εἶνε δική μας, ἂν καὶ βγαίνει ἀπὸ μᾶς.

Ὁ Διέγος ἔβγαλε τὸ λόγο του αὐτό, σὰ νὰ τὸν εἶχε μάθει ἀπ' ἔξω, καὶ μὲ ἀδιαφορία εὐγενική. Ἡ Δούκισσα στὴν ἀρχὴ ἐπάγωσε μὲ τὸ ὕφος του, στὸ τέλος, ὅμως ἀποκρίνεται πολὺ ἀπλά.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Μιλáτε πολὺ σοφά, καλὲ μου, Σινιὸρ Διέγο, καὶ τὰ λόγια σας ξεπερνοῦν τὴν ἀντίληψή μου. Ἡ ἀξία τοῦ καθενὸς μας, δὲν εἶνε τίποτ' ἄλλο παρὰ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ ποὺ μᾶς ἀγγίζει ἢ ἡ ἀναπνοή του. Ἀλλά, ὅσους διαλέγει ἐκεῖνος γιὰ ὄργανά Του, εἶνε νομίζω ἄγγελοι ἢ ἅγιοι· καὶ ὅποιοσδήποτε κι ἂν εἴστε, σᾶς παρατηρῶ μὲ σεβασμὸ γεμάτο ἀγάπῃ. Χαμογελάτε· εἴστε αὐλικὸς ἐνῶ ἐγὼ ποὺ δὲν ἀφῆκα τὸ παλάτι αὐτό, ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, ἀπὸ καιρὸ ἐξέχασα τὰ λόγια καὶ τῆς ἐθιμοτυπίας τῶν αὐλῶν. Δὲν εἶμαι παρὰ μιὰ ἀνόητη· μιὰ ἀπλοϊκὴ γρηὰ γυναικα, ποὺ ξέχασε κάθε ἐθιμοτυπία ἀφοῦ τράβηξε γιὰ πολλὰ χρόνια κάθε λογῆς θλίψη· καὶ τώρα ἀγαπητέ μου νέε, τίς ξεχνῶ πολὺ περισσότερο παρὰ κάθε ἄλλη φορὰ ἀπ' τὴ μεγάλη χαρὰ ποὺ μοῦδωκε ὁ Θεὸς στέλνοντάς μου ἐσένα. Γιατί, χάρῃ σ' ἐσένα ξανάειδα τὸ γιό μου, τὸν ἀγαπημένο, σοφὸ καὶ τρυφερὸ γιό μου. Μὲ χαρὰ θάθελα νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Ἄν εἶχα γῆινα ἀγαθὰ, ποὺ δὲν ἔχετε ἀρκετά, ἢ τιμὲς νὰ σᾶς δώσω, θάταν δικά σας. Θάχεις, ὅμως, τὴν εὐχή μου. Καὶ σὲ σᾶς ἀκόμη ποὺ εἰσθε ὁ εὐνοοῦμενος τ' Οὐρανοῦ θὰ σᾶς χρησιμεύει καμμιά φορὰ.

ΔΙΕΓΟΣ.—Δὸς τε μου τὴν εὐχή σας τώρα ἀμέσως, χαριτωμένη Κυρία μου. Δὲν πιστεύω σὲ εὐχές, ἀλλὰ τίς χρειάζομαι.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Ἡ μεγάλη χαρὰ μ' ἔκανε ἀναίσθητη, καὶ ἀνόητη. Ὅπως κι ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα σᾶς ἐπλήγωσα. Συχωρέστε με, Σινιὸρ Διέγο.

ΔΙΕΓΟΣ.—Καθὼς τὸ εἶπετε, εἴμ' ἓνας αὐλικός, Κυρία μόν, καὶ γνωρίζω ὅτι εἶνε ἀρκετό, ἂν κατωρθῶνουμε νὰ ὑπηρετοῦμε τοὺς πρίγκηπές μας. Δὲν ἔχουμε δοσοληψίες μὲ τίς δικές μας ἀνησυχίες. Κι

ἂν κάποτε παρουσιασθῶνε, τίς κρατοῦμε μέσα μας, Ἡ Ὑψηλότητά του μὲ προσμένει αὐτὴ τὴν ὥρα γιὰ τὸ ταχτικὸ τραγοῦδι πὺν εὐτυχῶς γαληνεύει τὸ πνεῦμα του. Θέλετε τίποτα Κυρία μου, νὰ τοῦ πῶ ;

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Στάσου, ὁ γυιὸς μου ἄς περιμένει λίγο. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μείνετε, Διέγο, γιατί σᾶς ἐπλήγωσα. Τὰ λόγια σας εἶνε σκληρὰ ἀλλὰ δίκαια. Ἐμεῖς οἱ πρίγκηπες ἀνατρεφόμεσθε—ἀλλὰ πολλοὶ σὺν ἡμᾶς, ἀλλοίμονο, εἶνε πρίγκηπες σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι λέγοντας «σᾶς εὐχαριστῶ» ἐκάμαμε τὸ καθῆκον μας—ἂν καὶ ἡ εὐχαρίστηση μας, ἢ ἡ χαρὰ μας, δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο, μὲ τὴ σύγκριση, παρὰ νὰ φανερώσουν τὸ κενὸ τῆς καρδιάς, τὴ μυστικὴ φαρμακάδα ἐκείνων πὺν εὐχαριστοῦμε. Δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ζυγίζουμε τὰ βάρη τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μονάχα νὰ τὰ ἐπιβαρύνουμε μὲ τὰ δικά μας.

ΔΙΕΓΟΣ.—Αὐτὸ δὲ λέγεται σοφία ; οἱ πρίγκηπες δὲν πρέπει μὲ κανένα λόγο νὰ βλέπουν αὐτὰ τὰ βάρη πὺν δὲν εἰμποροῦν, πὺν δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ δοκιμάσουν νὰ τὰ σηκώσουν. Καὶ τὸ κάτω κάτω πρίγκηπες καὶ σκλάβοι, τί ἄλλη βοήθεια εἰμποροῦν νὰ μᾶς δώσουν παρὰ λίγα χρήματα, καμμιὰ χάρη ὑλική, καμμιὰ συμβουλή, ἢ τὸ πολὺ πολὺ κανένα τραγοῦδι. Οἱ λύπες μας μᾶς κάνουν νὰ ὑποφέρουμε, γὰρ εἶνε λύπες δικές μας. Τὰ βάρη μᾶς βαραίνουν γιὰτὶ εἶνε στοὺς ὤμους τοὺς δικούς μας· ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ δὲν εἰμπορεῖ ἄλλος νὰ τὰ βαστάξει. Ὁ Θεὸς, ὅμως, χωρὶς ἀμφιβολία ἀγαπάει τίς εὐγενικὰς ἰδέας σὺν τίς δικές σας, καὶ ἂν ἀκόμα, μὲ τὸ συμπάθειο σας, εἶνε ἄχρηστες.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Ἄν εἴταν ἔτσι τότες ὁ Θεὸς δὲ θάτανε καλλίτερος ἀπὼνα γήϊνο πρίγκηπα. Ὅμως, πιστέψτε με Διέγο, ἂν Ἐκεῖνος προτιμᾷ αὐτὸ πὺν ἔσεῖς λέγετε φιλοφροσύνη—ἀπλὴ ἔννοια ἀδελφικῆς φιλίας στὴν ὁδύνῃ—τὸ κάνει γιὰ τὴ χρησιμότητα τῆς. Δὲν εἰμποροῦμε νὰ σηκώσουμε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή ὁ ἓνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου. Εἶνε ἀλήθεια, κ' ἔτσι πρέπει νᾶνε, ἀλλὰ εἰμποροῦμε νὰ δώσουμε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο περισσότερη δύναμη γιὰ νὰ τὰ βαστάξει.

ΔΙΕΓΟΣ.—Μὲ τί μέσα παρακαλῶ, Κυρία μου ;

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Μὲ τὴν ἀγάπην, Διέγο.

ΔΙΕΓΟΣ.—Ἀγάπην ! Συγγνώμην Κυρία, μ' αὐτὴ ἐστάθηκε ποτὲ πηγὴ δύναμης ;

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Ναί, ἡ ἀγάπη πὺν ἐννοῶ καὶ μπόρεῖ πολὺ καλὰ νὰ φέρνει αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀφοῦ εἶνε τὸ μόνο εἶδος τῆς ἀγάπης πὺν δὲν εἰμπορεῖ ν' ἀλλᾷξῃ σὲ μῖσος. Ἀγάπη γιὰ κείνους πὺν ἔχουν ἀνάγκη ν' ἀγαπηθῶνε, παραδείγματος χάριν, ὁ ἔρωτας μᾶς γυναικάς γιὰ κάθε

παιδί ὀρφανό, ἀπὸ μητέρα. Ὁχι, συχωρέστε τὸ θάρρος μου : ἡ εὐγνωμοσύνη μου δίνει δικαιώματα ἐπάνω σας, Διέγο. Εἴστε δυστυχησμένος· εἴστε ἀκόμα παιδί· καὶ φαντάζομαι ὅτι δὲν θάχετε μητέρα.

ΔΙΕΓΟΣ.—Μοῦ λέγουν ὅτι εἶχα, ἀγαπητή μου Κυρία. Εἴταν, μὲ τὸ σεβασμὸ π' ὀφείλω στὴν Ἐξοχότητά σας, μιὰ ἐλαφριά γυναῖκα καὶ πουλήθηκε γιὰ ἓνα δουνάτο στοὺς Ἀπιστοὺς. Δὲ μποροῦσα νὰ πῶ πῶς μούλειψε καὶ πολὺ. Συχωρέστε με, Κυρία. Ὅσο αὐλικὸς κι ἂν εἶμαι, ἔρχομαι ἀπὸ πολὺ χαμηλά. Δὲν καταλαβαίνω τὰ λόγια ποὺ μοῦ λέγουν οἱ εὐγενικὲς καὶ ἅγιες κυρίες, ὅπως σεῖς. Ἡ ταπεινότητά μου μὲ κάνει νὰ ὑποψιάζομαι, ὅτι τὰ λόγια σας εἶνε ἄδεια· οἱ καλοὶ μου τρόποι—ὅπως εἶχε τὴν εὐκαιρία δυστυχῶς νὰ τοὺς ἴδῃ ἡ Ὑψηλότητά σας—δὲν εἶνε παρὰ ἓνα λεπτὸ βερνίκι ποὺ δὲν βαστᾷ. Σᾶς εὐχαριστῶ, Κυρία μου, καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ σᾶς ζητῶ τὴν ἄδεια νὰ πάω νὰ βρῶ τὸ Δοῦκα.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Ὁχι, δὲν εἶνε ἀλήθεια. Ἡ ψυχὴ σας δὲν εἶνε χυδαία. Σᾶς χρεωστῶ τὸ πᾶν, κι ὅμως, ἄθελα, δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ξυπνήσω τὶς πίκρες σας. Ἐπιθυμῶ—ἴσως τὰ λόγια μου νὰ σᾶς φανοῦν περήφανα, ἂν καὶ ἡ ἐπιθυμία εἶνε ταπεινὴ — ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι φίλος σου· καὶ νὰ σᾶς ὑπηρετήσω σιμὰ σ' ἓνα μεγαλεῖτερο καὶ καλλίτερο φίλο. Θὰ προσευχηθῶ γιὰ σᾶς Διέγο.

ΔΙΕΓΟΣ.—Ὁχι, ὄχι. Εἴστε εὐσεβὴς κ' ἐνάρετη γυναῖκα, καὶ στὸν οἶχτο καὶ στὶς προσευχὰς σας ἀρμόζει καλλίτερη συντροφιά.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Ἡ καταλληλότερη συντροφιά γιὰ τὸν οἶχτο καὶ τὶς προσευχὰς, γιὰ τὴν ἀγάπην εἶνε, ἀγαπημένε μου νέε, ἡ συντροφιά ἐκεῖνων ποὺ ἔχουν τὴν ἀνάγκη τους. Μήπως ἡ πολλή μου τόλμη καταντᾷ αὐθάδεια ;

Ἡ Δούκισσα σηκώθηκε, καὶ ἀκούμπησε δειλὰ τὸ χέρι τῆς στὸν ὦμο τοῦ Διέγου. Ὁ Διέγος ἀποτραβιέται σκεπάζει τὸ πρόσωπο του, καὶ ξεφωνίζει μὲ φωνὴ στεγνὴ ποὺ κόβεται κάθε τόσο.

ΔΙΕΓΟΣ.—ᾠ ! τί σκληρὸ πρᾶμα ποὺ εἶνε ἡ μοναξιά, Κυρία ! Ἐξω ἀπὸ δυὸ χρόνια ποὺ μ' ἔμαθαν, συγκρίνοντας τὴν ἀθλιότητά της, ἔζησα πάντα στὴ μοναξιά, σ' αὐτὸ τὸν ἔρημο κόσμον· ἂν καὶ ποτέ, ἀλλοίμονο, δὲν ἔμεινα μόνος. Εἶθε νὰ ξακολουθοῦσε γιὰ πάντα. Ἀλλά, σὰν τὸν ὁδοιπόρο, ποὺ μόλις γλυτώσει ἀπὸ τὸ χιόνι καὶ τὸ ἀνεμόδαρμα, αἰσθάνεται, σιγὰ στὸ ἀναμμένο τζάκι ὅτι τὰ μέλη του εἶνε ἀναίσθητα καὶ παγωμένα, ἔτσι κ' ἐγὼ ὅταν ἔμαθα ὅτ' εἶνε δυνατὸ νὰ μιλήσει κανεὶς, νὰ τὸν καταλάβει κάποιος, νὰ τὸν παρηγορήσουν, ὅτι εἰμποροῦσε ν' ἀγαπήσῃ καὶ ν' ἀγαπηθεῖ, τότε μοῦ φανερώθηκε ἡ ἀθλιότητά της μοναξιᾶς. Κ' ἔπειτα νὰ ξαναβρυτηχεῖ πάλι

σ' αὐτήν, καὶ νὰ κλειστεῖ ἐκεῖ μέσα γιὰ πάντα ! ὦ ! Κυρία μου, νὰ μὴ μπορεῖ κανεὶς νάχει τὴν ἀπαίτηση νὰ τὸν νοιώσουν, νὰ τὸν παρηγορήσουν, νὰ μὴ μπορεῖ νὰ πεῖ σὲ κανένα. « Ὑποφέρω : βόηθα με, γιατί τὸ ἄτομο ποὺ θάθελε κανεὶς νὰ τοῦ ἐμπιστευθεῖ τὸν πόνο του, εἶνε αὐτὸ ἴσα ἴσα, ποὺ σὲ πληγώνει καὶ σὲ καταφρονδεῖ !

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.— Πῶς ἓνα παιδί σὰν κ' ἑσένα μπορεῖ νὰ ξέρει τέτοια πράγματα ; Εἶν' ἀλήθεια πῶς ἐμεῖς οἱ γυναῖκες τὰ μαθαίνουμε γλήγορά. Εἴμουν νέα σὰν κ' ἑσένα, χρόνια τώρα, ὅταν τὰ ἔμαθα. Ἐπειδὴ κ' ἐγὼ ἐπέρασα ἀπὸ τὶς ἴδιες δοκιμασίες ἀφισέ με, φτωχὸ μου παιδί, νὰ σὲ βοηθήσω νὰ ὑποφέρεις τὴ θλίψη σου. Ξέρω πόσο κουράζει καὶ πικραίνει ἡ σιωπὴ. Κι ἂν ἡ σιωπὴ σὲ κάνει νὰ ὑποφέρεις μῖλα,—ὄχι γιὰ ν' ἀπαντήσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ καταλάβω καὶ ὑποφέρω γιὰ σένα. Εἶμαι γρη῏, ἀπλοῖκὴ καὶ δὲν ξέρω τίποτε· ὅμως μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, θὰ καταλάβω.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἄν εἰμποροῦσε κάτι νὰ μὲ βοηθήσει, τὸ μόνο θὰ εἶταν, νὰ αἰσθάνομαι μιὰ καλωσύνη σάντὴ δική σας. Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ χάρισμα σας· ἀλλ' ἂν τὸ δεχόμουν θὰ εἶταν τὸ ἴδιο σὰ νά-κλεβα· γιατί δὲν εἶνε προωρισμένο γιὰ κεῖνον ποὺ εἶμαι πραγματικῶς. Καὶ ἂν εἶμαι, ἴσως σὲ πολλὰ πράγματα ἓνα ζωντανὸ ψέμμα ὅμως, εἶμαι ἀκόμα, κάπως, τίμιος. Ὡστε σᾶς χαιρετῶ, Κυρία μου.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.— Μὴν τὸ πιστέφεις Διέγο ! Ὅταν εἶνε ἀνάγκη τὴ δυστυχησμένη καλωσύνη μας, δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ τὴν κλέψουν.

ΔΙΕΓΟΣ.— Μὴ μὲ βάνετε σὲ πειρασμούς, Κυρία ! ὦ Θεέ μου ! Δὲν ἔχω ἀνάγκη τὸν οἶχτο σας, τὴν τρυφερὴ καλωσύνη σας· τί μὲ ἐνδιαφέρουν ὅλ' αὐτά ; Καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει τὴ θλίψη μου, κανένας ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τὴν προξενεῖ. Ἄλλωστε, σεῖς κ' ἐγὼ ὀνομάζουμε διαφορετικὰ πράγματα μὲ τὰ ἴδια ὀνόματα. Ἐκεῖνο ποὺ λέτε σεῖς « ἀγάπη » γιὰ μένα δὲ σημαίνει τίποτε· ἀνοησίες ποὺ μαθαίνουν στὰ παιδιά, μεταφυσικὴ τοῦ ἱεροσπουδαστήριου. Κ' ἐκεῖνο ποὺ ἐννοῶ ἐγὼ, σεῖς δὲν τὸ ξέρετε.

Παύση, ὁ Διέγος πηγαινόρχεται ταραγμένος.

Ἄλλ' ἀλλοίμονο ! ἐξυπνήσετε μέσα μου τὴ δύναμη νὰ συντρίψω αὐτὴ τὴ σιωπὴ ποὺ εἶνε ἀπονέκρωση καὶ θανατηφόρα δίψα καὶ πνιγμός. Καὶ νὰ συλλογιέμαι ὅτι ἂν σᾶς μιλήσω τὸ πᾶν εἶνε χαμένο ! (Παύση) Ἀλλά, δὲν μοῦ μένει τίποτα, πλέον νὰ χάσω. Νοιώστε, τὰ λόγια μου, Κυρία. Δὲν μὲ νοιάζει καθόλου ποιὰ εἴστε. Μιὰ φορὰ ποὺ θὰ μιλήσω πρέπει νὰ γίνετε ἐχθρὸς μου, ὅμως σᾶς χρωστάω εὐγνωμοσύνη· μοῦ ἐδειξετε τὸ δρόμο γιὰ νὰ μιλήσω καὶ ἀδιάφορο σὲ ποιὸν ἀποτείνομαι. Τώρα πρέπει νὰ μιλήσω.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Θὰ μιλήσεις στο Θεό, φίλε μου, ἐνῶ θὰ φαίνεται ὅτι μιλάτε μαζί μου.

ΔΙΕΓΟΣ.—Στὸ Θεό ! Στὸ Θεό ! Αὐτὲς εἶνε οἱ παγωμένες γενι-
κότητες, μὲ τὶς ὁποῖες συγκρουόμεθα κάτω ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴ θεοσεβῇ
ζέση. "Οχι, ἀγαπητή μου Κυρία, δὲν θὰ μιλήσω στο Θεό, γιατί ὁ
Θεὸς τὸ ξεύρει πιά καὶ ξεύροντάς το ἀδιαφορεῖ. Θὰ μιλήσω μὲ σᾶς.
"Οχι, γιατί εἶστε καλὴ καὶ σπλαχνικιά· γιατί θὰ πάψετε νὰ ἔχετε
αὐτὲς τὶς ἀρετές. "Οχι, ἐπειδὴ θὰ καταλάβετε· ἀφοῦ δὲν εἰμπορεῖτε
νὰ μὴν καταλάβετε. Θὰ σᾶς μιλήσω ἐπειδὴ ἂν καὶ ἀγία εἶστε ἡ μη-
τέρα του, κ' ἔχετε κάτι ἀπὸ τὸ βλέμμα καὶ τὴν ὄψη του, γιατί θὰ
πονέσετε ὅταν θὰ μιλήσω, ὅπως θάθελα κ' ἐκεῖνος νὰ ὑπόφερε.
Εἶμαι γυναῖκα, Κυρία μου, μιὰ πόρνη· καὶ εἶμουν ἡ ἐρω-
μένη τοῦ γιοῦ σας, τοῦ Δοῦκα, σὰν εἶταν αἰχμάλωτος στοὺς "Απι-
στους.

Μακρυὰ σιωπὴ. Ἡ Δούκισσα μένει καθισμένη. Γεμάτη ἔκπληξη ἀναφωνεῖ :

« Α ! » καὶ ἀμέσως βυθίζεται σὲ σκέψεις. Ὁ Διέγος ὀρθίος κυττάζει ἀφη-
ρημένα μέσ' ἀπ' τὸ παράθυρο τὴ λίμνη καὶ τὴν ἰθά.

ΔΙΕΓΟΣ.—Περιμένω τὶς διαταγὲς τῆς Ἐξοχότητος σας. Θέλετε
νὰ φωνάξω τὴ Δεσποινίδα τῆς Τιμῆς ἢ νὰ καλέσω τὸν ἀκόλουθο ;
"Αν εἶνε τὸ θέλημα σας, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γίνει σκάνδαλο. Πα-
ραδίνομαι σ' ὅποιον θὰ ἤθελε προτιμήσει ἡ Ἐξοχότητα σας.

Ἡ Δούκισσα δὲν προσέχει στίς τελευταῖες λέξεις τοῦ Διέγου καὶ ἐξακολουθεῖ
νὰ σκέφτεται.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—"Ωστε αὐτὸς εἶναι, ποὺ καθὼς λέτε, σᾶς κατα-
φρονεῖ. Καὶ πῶς αὐτό ; "Αφοῦ σᾶς ἔχει μπάσει σὲ ὅλα τὰ μυστικά
του καὶ μάλιστα καὶ ἐσεῖς ἐκάνατε τὸ θαῦμα νὰ γιαιτρευθεῖ. Δὲν κατα-
λαβαίνω τίποτα. Γιατί, Διέγο—δὲν ξέρω πῶς ἄλλοιῶς νὰ σᾶς φω-
νάξω—νοιώθω ὅτι ὁ πόνος σου εἶνε βαθύς. Δὲν εἶστε ἡ γυναῖκα ποὺ
ἀπελπίζεται καὶ κραῖζει τὸ Θεὸ σκληρὸ γιὰ ἓνα ἀπλὸ ἐρωτικὸ μάλωμα.
"Αγαπάτε τὸ γιό μου· τὸν ἐγιατρέψετε—τὸν ἐγιατρέψετε, ἂν δὲν
ἀπατῶμαι, μὲ τὸν ἔρωτα σας. Κι ἂν εἶν' ἔτσι, τότες τί σοῦ ἔκαμε ὁ
γιός μου γιὰ νὰ συντρίψει τὴν καρδιά σας ;

"Αφοῦ ἄκουσε τὸν ἀμετάβλητο τρυφερὸ τόνο τῆς Δούκισσας.

ΔΙΕΓΟΣ.—Ἡ Ἐξοχότητα σας πολὺ δύσκολα θὰ καταλάβει τί
συμβαίνει, ὅπως κ' ἐγώ. Καὶ δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω τίποτα. Δὲ μὲ
ἀναγνωρίζει, Κυρία.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—Δὲν σᾶς ἀναγνωρίζει ; τί ἐννοεῖτε ;

ΔΙΕΓΟΣ.—"Ο,τι σημαίνουν οἱ λέξεις ! Δὲν μὲ ἀναγνω-
ρίζει.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.—"Ωστε . . . δὲ ξέρει . . . ἀκόμα σᾶς παίρνει . . .
γιὰ ξένο ;

ΔΙΕΓΟΣ.— Καθὼς φαίνεται, Κυρία.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.— Καὶ ὅμως, μὲ τὴν παρουσίᾳ σας ἐγιατρεύετε τὴ μελαγχολία τοῦ. Ἄλλὰ πέστε μου τοῦ τραγουδήσετε σὲ περασμένες ἐποχὲς καμμιὰ φορά ;

ΔΙΕΓΟΣ.— (κλαίοντας σιωπηλά). Καθημερνά, κυρία.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.— (Σιγά) Λέγουνε πῶς χάρη σὲ σᾶς, ὁ Φερδινάνδος ξανάρθε στὰ λογικά του. Δὲ μπορεῖ. Κάτι τοῦ λείπει· δὲν εἶν' ἐντελῶς καλὰ.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἀλλοίμονο, εἶνε πολὺ καλὰ ! Ὁ Δοῦκας θυμάται τὸ καθετί, ἐκτὸς ἀπὸ μένα.

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.— Τότε κάποιο μυστήριο συμβαίνει. Δὲν εἰμπορῶ νὰ καταλάβω τί τρέχει. Ξεύρω μονάχα πῶς εἶνε ἀδύνατο ὁ Φερδινάνδος ἐνσυνείδητα νὰ σᾶς φέρνεται μ' αὐτὸ τὸν ἀνάρμοστο τρόπο· ὅπως μοῦ φαίνεται ὅτ' εἶνε ἀδύνατο ἐσεῖς νὰ φερθεῖτε ἀνάρμοστα σ' αὐτόν, Διέγο. Ὁ χρόνος θὰ χύσει φῶς, σ' αὐτὸ τὸ σκοτάδι. Ἄς προσευχηθοῦμε μᾶζι στὸ Θεὸ παρακαλόντας Τον νὰ δώσει δύναμη στὰ μάτια καὶ στὴν ψυχὴ μας νὰ τὸ ὑποφέρουμε.

ΔΙΕΓΟΣ.— Δὲν μπορῶ, χαριτωμένη Κυρία μου, νὰ προσευχηθῶ γιὰ φῶς, φοβάμαι. Κ' ἔπειτα δὲν μπορῶ καθόλου νὰ προσευχηθῶ, γιατί δὲν μοῦ μένει τίποτε νὰ ζητήσω. Ἀλλά, ἀνάμεσα στὰ μάτια καὶ κοσμικὰ τραγούδια πὺν μπόρεσα νὰ μάθω ἀπ' ἔξω, εἶνε κατὰ τύχη, ἓνα εἶδος μικροῦ ὕμνου, μερικοὶ παιδιάτικοι στίχοι, γεμάτοι, ὅμως, εὐλιχρίνεια. Κ' ἐνῶ σεῖς θὰ προσεύχετε γιὰ μένα—γιατί μοῦ τὸ ὑποσχέθηκετε ὅτι θὰ προσευχηθεῖτε γιὰ μένα, κυρία μου — ἐγὼ θάθελα, μὲ τὴν ἄδεια σας, νὰ τὸ τραγουδήσω.

Ὁ Διέγος ἀνοίγει ἓνα μικρὸ κινητὸ ὄργανο πὺν εἶνε σὲ μιὰ γωνιά, καὶ κρούει μερικὲς χορδές, στέκοντας ὄρθιος. Ἡ Δούκισσα γονατίζει μπροστὰ στὸν ἐσταυρωμένον γυρίζοντας τὴ ράχη στὸ Διέγο. Ἐνῶ αὐτὴ προσεύχεται σιωπηλά, ὁ Διέγος, πάντα ὄρθιος, τραγουδαὶ χαμηλόφωνα, σὲ σκοπὸ νανουριστικό :

Μάννα τοῦ Θεοῦ,

Εἴμαστε τὰ πολὺ ἀποσταμένα παιδιὰ σου·

Μάθε μας, ὦ σὺ Μητέρα πὺν κλαῖς,

Μὲ τὰ πολλὰ μας ἀναφυλλητὰ νὰ κοιμούμαστε.

ΤΡΙΤΗ ΠΡΑΞΗ

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα. Ἕνα ἄλλο μέρος τοῦ Παλατιοῦ τῆς Μάντουας : οἱ κρεμαστοὶ κῆποι συγκοινωνοῦν μὲ τὰ διαμερίσματα τοῦ Δοῦκα. Εἶνε ἡ πρώτη ἀνοιξιὰτικὴ ζεστὴ βραδεῖά. Οἱ λεμονιὲς ἀνθισαν ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τίς εὐωδιὰς τους. Ταράτσες καὶ σκάλες· στὸ βά-

θος ὁ μαῦρος ὄγκος τοῦ παλατιοῦ μὲ τοὺς θόλους καὶ τοὺς ὀχυρωμένους πύργους του· ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἕνα φωτισμένο παράθυρο, κόβει τὴ σκοτινὰ καὶ πάνω ἀπ' τὶς κύριες αὐλές, ἡ λάμψη τῶν λαμπάδων ξεχωρίζει στὸ βαθὺ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ. Κατὰ τὴν πράξιν αὐτὴν, ἡ σελήνη ὀλίγο κατ' ὀλίγο προβάλλει πίσω ἀπὸ μερικὲς λεῦκες, στὴν ἀντίθετη ὄχθιν τῆς λίμνης ποὺ εἶνε χτισμένο τὸ παλάτι. Στὴν ἀρχὴ τῆς πράξης, σκοτάδι. Ἀπόλυτη γαλήνη ποὺ διακόπτεται μονάχα κάπου-κάπου, ἀπὸ τὸν κρότο ποὺ κάνει στὰ κύματα τὸ κουπί κανενὸς ψαρά ἢ πολὺ μακρινὸς ἤχος μαντολίνου σάν βουΐσμα. Ὁ Δοῦκας καὶ ὁ Διέγος πηγαινόρχονται στὴν ταράτσα.

ΔΟΥΚΑΣ.— Κάποτε μὲ ρωτήσετε, ἀγαπητὲ Διέγο, τὴ σημασία τοῦ λαβύρινθου ποὺ ἔβαλα νὰ χαράξουν, σχέδιο μᾶλλον κακόμορφο, ἂν καὶ ταιριάζει ἀρκετὰ καλὰ, θαρρῶ, μὲ τὸ γαλάζιο καὶ τὸ χρυσό, στὸ πλαφὸν τῆς καινούργιας μου αἵθουσας τῆς μουσικῆς. Καὶ μοῦ φαίνεται πῶς θὰ θέλατε, νὰ ρωτήσετε, σάν τόσοι ἄλλοι, τὴν κρυμμένη ἔννοια τοῦ συμβόλου ποὺ τριγυρίζει. Δὲν σᾶς ἔδωσα καμμιὰ ἐξήγηση ἀγαπημένε μου νέε, στὴν περιέργεια σας ἐφέρθηκα μὲ πολὺ κακὸ τρόπο, θὰ μοῦ τὸ συχωρέσετε ἀπὸ καιρό, θὰ τὸ ξεχάσετε δίχως ἄλλο, γιατί θὰ πιστέψετε ὅτι τὸ ἀπότομο ὕψος μου προσέρχον ἀπὸ μιὰ καινούργια προσβολὴ θλίψης τοῦ φτωχοῦ σας ἄρρωστου κυρίου· μιὰ ἀπὸ τὶς ἀλλόκοτες προσβολὲς θλίψης ποὺ ἐγιατρεύετε σεῖς δὲ πρὸ ἀγαπημένους ἀπ' τοὺς γιατροὺς, μὲ γαλήνια καὶ σοφὴ ὑπομονή. Πολλὲς φορὲς ἐπιθυμοῦσανὰ σᾶς ἔλεγα γι' αὐτὰ, ἀλλὰ δὲν εἰμποροῦσα. Τώρα μονάχα μυστηριώδικα κάπως, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου ἀκόμα μιὰ φορὰ ἱκανὸ νὰ ὑπακούσει τὴ σκέψιν μου καὶ νὰ βάνω σειρὰ στὰ λόγια καὶ στὴ θύμησιν μου, στὸ παρελθόν μου. Ἡ παρὰ ξενὴ ἄρρώστια μου ποὺ ἐγιατρεύετε σεῖς μὲ τὴν εὐεργετικὴ κ' ἐξαισία μουσικῆς σας, σκορπίζοντας τὴν ὁμίχλη τῆς ψυχῆς μου, ὅπως ὁ ἥλιος τρυπώνει καὶ διαλύει στὸ διάβα του τὴν πάχνη τῆς ἀνγῆς πάνω στὶς λίμνες μας. . . Ἡ ἄρρώστια μου, Διέγο, τὸ ὅτι ὑπόφερα φεύγοντας ἀπὸ τὴ Μπαρμπαραιά. Ὁ τρόμος, ἴσως, τοῦ ναυάρχου ἐκείνου ποὺ μ' ἔρριξε — ὅπως λέγοντε γιατί ἐγὼ δὲ θυμάμαι τίποτε— ἀναίσθητο στὰ Ἰλλυρικὰ παράλια, ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ἢ ἡ θεϊκὴ τιμωρία ἑνὸς Στανροφόρου δίχως μεγάλου ζήλου, ἔβαλαν σὲ ἀταξία τὴ θέλησιν καὶ τὸ μνημονικόν μου... Δὲ μποροῦσα νὰ συμμαζέψω τὴ σκέψιν μου καὶ ἂν σκεφτόμουν ἤμουν ἀνίκανος νὰ μιλήσω· ἀνίκανος ὅταν ἔρχονταν τὸ μνημονικόν μου, νὰ αἰσθάνομαι ὅτι ἐκεῖνος ποὺ σκεφτόμουν εἶταν ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός μου...

Ὁ Δοῦκας σταματᾷ, καὶ ἀκουμπώντας στὸν τοίχον τῆς ταράτσας κυτιάζει τ' ἀντιφeggiήματα τῶν μεγάλων ἀστεριῶν στὰ νερά.

Ἀλλὰ τώρα, καὶ χάριν σ' ἐσᾶς Διέγο, ἄλλαξα, εἴμ' ἐγώ.

Τὸ πρόσωπο τοῦ Διέγου, ἀόρατο στὸ σκότος, μεταβάλλεται ἀπὸ τρομαχτικὲς

ταραχές, τὸ στήθος του φουσκώνει, καὶ σταματᾷ πρὶν μιλήσει γιὰ νὰ πάρει ἀνάσα. Ὅμως, ὁμιλώνοντας συγκρατεῖ τὴ φωνή του σὰν καὶ πρὶν, ἔχει κάποιον ρυθμὸ καὶ εἶνε λιγὰκι πλαστή.

ΔΙΕΓΟΣ.— Καὶ τώρα, ἀγαπητέ μου Κύριε, τὰ θυμάστε... ὅλα ;

ΔΟΥΚΑΣ.— Θυμάμαι, ἀγαπημένε φίλε, καὶ θὰ σᾶς πῶ. Καὶ εἶνε σωστὸ μαζί σας νὰ κόψω πιά αὐτὴ τὴ βάρβαρη σιωπὴ. Μήπως δένεισθε σεῖς ποὺ ἀποτραβήξετε τὸ φτωχὸ μυαλό μου ἀπὸ τὶς σκοτινὲς καὶ γεμάτες πόνο ἀβύσσους ; καὶ πρέπει, τώρα νὰ μάθετε κάτι ἀπὸ τὸ παρελθὸν τοῦ ἀρρώστου σας ποὺ σᾶς εὐγνωμονεῖ. Ὁ λαβύρινθος, Διέγο, ποὺ εἶνε σκαλισμένος καὶ χρυσωμένος στὸ πλαφὸν αὐτὸ, εἶνε τὸ σύμβολο τῆς περασμένης ζωῆς μου, καὶ τὸ ἔμβλημα ποὺ σημαίνει στὴ γλῶσσα μας : «Ζητῶ τὸν ἴσιο δρόμο,» τὴν ἔκφραση τῆς ἐπιθυμίας μου καὶ τοῦ καθήκοντος μου.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ὡστε, αἰσθάνεσθε μίσος γιὰ τὸ λαβύρινθο, κύριε μου ;

ΔΟΥΚΑΣ.— Κάθε ἄλλο. Τὸν ἀγαποῦσα καὶ πάντα τὸν ἀγαπῶ. Ἀλλὰ βγῆκα ἀπ' αὐτὸν . . . καὶ ἀνεγνώρισα ὅτι ὁ λαβύρινθος εἶταν καλὸς γιὰ μένα. Ὅπως εἶταν καλὰ ποὺ τὸν ἄφρισα. Ὅταν ἔμπαινα, ἤμουν νέος, δίχως πείρα ἂν καὶ ἡλικιωμένος· γεμάτος εὐχάριστες θεωρίες, πιστεύοντας ὅτι κάθε πρακτικὴ εἶταν εὐκολὴ καὶ ἀπλή, χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ πάθος· ἔτοιμος νὰ κυβερνήσω τὸν κόσμον μὲ χίλιες γνῶμες σοφῶν· χωρὶς ποτὲ νὰ νοιώσω τί θὰ πεῖ εὐτυχία ἢ δυστυχία, χωρὶς ν' ἀγαπήσω ποτὲ κανένα ἢ νὰ τρομάξω γιὰ τὸ μυστήριον ποὺ κρύβονταν σ' ἄλλο πλάσμα, δὲν ἐγνώριζα τὸν ἴσιο δρόμον, ποὺ ζητάω τώρα, ἀλλὰ μονάχα τοὺς τέσσαρες τοίχους τῶν σχολικῶν τάξεων. Ὁ λαβύρινθος, μὲ τὰ δικά του, μ' ἔκαναν ἄνθρωπον.

ΔΙΕΓΟΣ.— (Ἀκούει μ' αἰσθήματα ποὺ συγκρούονται καὶ τώρα εἶνε ἀνίκανος νὰ συγκρατήσῃ τὴ χαρὰ του). Ἄνθρωπον, ἀγαπητὲ κύριε, καὶ μάλιστα τὸν εὐγενέστερον καὶ δικαιώτερον ἄνθρωπον. Ὡστε, αὐτὸς ὁ λαβύρινθος... Ἀλλὰ ἡ μάταιη φήμη ποὺ μεταμορφώνει κάθε πνευματικὴ ἔννοια σὲ πεζότατα συμβάντα, βεβαιώνει τὴν πραγματικότητά τοῦ συμβόλου αὐτοῦ. Ἡ παράδοση τῆς σκλαβιάς σας, κύριε μου, ἀλλάζει αὐτὸ τὸ σκαλιστὸ στολίδι σὲ ἀληθινὸ λαβύρινθο, σ' ἐπιδέξια χτισμένο φρούριον ἢ φυλακὴν, ὅπου σὲ κρατοῦσαν οἱ ἄπιστοι καὶ βροῦντες μόνος σας . . . ὁδηγήτριά κλωνὰ καὶ μ' αὐτὴν ἐλευθερωθήκατε ὕστερ' ἀπὸ πέντε χρόνια.

ΔΟΥΚΑΣ.— Αὐτὴ τὴν κλωνά, ἀγαπητὲ Διέγο, μοῦ τὴν ἔδωσε στὰ χέρια μου, ποὺ ἐσήμαινε τὴν ἐλευθερίαν μου, ταυτόχρονα, ὅμως, τὸν αἰώνιον χωρισμὸν μας— ἢ πιὸ πιστὴ ἢ πιὸ ἀτρόμητη, ἢ πιὸ μεγαλόψυχη, ἢ πιὸ ἀξιαγάπητη . . . καὶ ἢ πιὸ ἀγαπημένη γυναίκα.

Ὁ Δοῦκας ἔπαψε νὰ κουμπᾷ στὸν τοῖχο τῆς ταράτσας. Στέκεται ὀρθὸς σταυρώνει τὰ χέρια στοὺς στήθος, ζητάει μὲ τὸ βλέμμα τὸ πρόσωπο τοῦ Διέγου... Ἀλλὰ ὁ Διέγος χωρὶς νὰ τὸν βλέπει ὁ Δοῦκας ἔπιασε τὸν τοῖχο καὶ σωριάζεται σ' ἓνα σκαμνί.

ΔΟΥΚΑΣ.—(Περιπατώντας ἐπάνω κάτω, σιγὰ καὶ σκεφτικὰ ὕστερ' ἀπὸ παύση.) Οἱ ποιηταὶ ἔπλασαν μύθους γιὰ νὰ ἐξυμνήσουν τὶς ἐνάρετες γυναῖκες. . . Τῇ Ρωμαίᾳ Ἀρρίᾳ ποὺ μαχαιρώθηκε γιὰ νὰ δώσει θάρος στὸν ἄντρα τῆς ν' αὐτοκτονήσει, γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ ἀπὸ ἄτιμο θάνατο. τὴν Ἀντιγόνη πούθαινε τὸν ἀδελφὸ τῆς μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τῆς τὴν Ἀλκιστὴ τῆς Θράκης, ποὺ κατέβηκε στοὺς βασιλεῖο τοῦ θανάτου, ἀντὶ τοῦ Ἀδμητου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδέα μου καμμιά δὲν τῆς μοιάζει. Ἐπειδὴ ἡ φαντασία εἶνε λεπτὴ καὶ ἀπλή, ἴσως ἀπὸ λίγες λαμπερὲς κλωστές, ἐνῶ ἡ πραγματικότης εἶνε σφιχτοπλεγμένη μὲ ἀμέτρητα νήματα ζωῆς, πόνου καὶ χαρᾶς. Γιατὶ σημείωσε το, Διέγο, αὐτὲς οἱ ἀρχαῖες γυναῖκες ποὺ γνωρίσαμε στοὺς μύθους, εἴταν κόρες βασιληάδων ἢ Ρωμαίων ποὺ εἴταν μεγαλύτεροι ἀπὸ βασιληάδες· γεννημένες ἀπὸ φυλὴ ἡρώων, καὶ ἀναθρεμμένες ἀπὸ μικρὲς σὰν παῖζαν τὶς κοῦκλες, νάνε ὑπερήφανες γιὰ τὸ αὐστηρὸ καθήκον, καὶ νὰ βλέπουν τὶς πληγὲς τῆς ψυχῆς των, ὅπως τ' ἀδέλφια τοὺς καὶ οἱ ἄνδρες τοὺς ἔβλεπαν τ' ἀκρωτηριασμένα μέλη τοὺς στὴ μάχη. Ἐνῶ ἐδῶ βλέπω ἓνα πλάσμα ἀπείρως ταπεινὸ· ἓνα ναυάγιο, ἓνα φτωχὸ καταφρονεμένο παιχνίδι τῆς βάρβαρης ἀνθρώπινης ἡδονῆς· συνειθισμένο νὰ ὑποφέρει τὶς βρισιὰς, ἢ νὰ ρίχνεται ἀπερίσκεπτα στὶς σπάνιες εὐτυχίες ποὺ συντυχαίνει στὸ δύσκολο καὶ περιφρονημένο δρόμο τῆς, — ἓνα ἄγριο πλάσμα ποὺ ποτὲ δὲν ἄκουσε τὶς λέξεις : καθήκον ἢ ἀρετὴ· καὶ ὅμως οἱ πράξεις τῆς μ' ἔμαθαν γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀληθινὴ σημασία τοὺς.

ΔΙΕΓΟΣ.—(Συνῆρθε, καὶ ἀκουμπᾷ μὲ τὴ σειρά του στὸν τοῖχο τῆς ταράτσας.) Ἀ! μιὰ γυναῖκα τοῦ ἐλαφρόκοσμου, κύριε μου, ἀγορασμένη, καὶ πουλημένη πολλὰς φορὰς, ποὺ ἀγάπησε στὸ ὕστερο.

ΔΟΥΚΑΣ.— Ἔτσι ἐπιτόλαια καὶ καταφρονητικὰ σκέπτονται οἱ ἄνθρωποι, Διέγο, καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ ἔχουν τὶς ἴδιες ἰδέες μὲ σὰς· γι αὐτοὺς ἡ ζωὴ εἶνε ἓνας πίνακας σκακιού, μιὰ κομπὴ ζωγραφισμένη ἐπιφάνεια μὲ μαῦρο καὶ ἄσπρο, πολὺ κατάλληλη γιὰ ἐπιδέξια παιγνίδια ὅπου εἴτε κερδίζει εἴτε χάνει κανεὶς μιὰ ψυχὴ! Ἔτσι σκεπτόμουν καὶ ἐγὼ : ἦρθεν, ὅμως, στιγμὴ ν' ἀντιληφθῶ τὴ ζωὴ σὰν ἓνα κόσμος στερεὸς μὲ βράχους, μὲ γόνιμη γῆ, μὲ φλέβες ἀπὸ καθαρὸ μέταλλο, καὶ μὲ λάσπη, ὅλα παρὰξένα ἀνακατωμένα καὶ βαλμένα μὲ μιὰ αἰώνια φωτιά στὴν καρδιά. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔμαθα γνωρίζοντας τὴ Μαγδαληνὴ.

ΔΙΕΓΟΣ.— Τ' ὄνομα της εἶταν Μαγδαληνή ;

ΔΟΥΚΑΣ.— Ἔτσι μ' ἔμαθε νὰ τὴ φωνάζω.

ΔΙΕΓΟΣ.— Καὶ τ' ὄνομα της ἐξηγοῦσε τὸ ἐπάγγελμα ;

ΔΟΥΚΑΣ.— (Ὑστερ' ἀπὸ παύση) Δὲν σᾶς καταλαβαίνω Διέγο. . . δὲν εἰμπορῶ νὰ καταλάβω γιατί δὲν μ' ἐννοεῖτε. Λοιπὸν καλὰ ! Τὸ ἐπάγγελμα της. Ὅλα σ' αὐτὸ τὸν κόσμον εἶνε ἐπάγγελμα, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πρίγκηπα, τοῦ παπᾶ, τοῦ φιλόσοφου ἢ τῆς πόρνης· καὶ μιὰ φορὰ πού ἐφαρμόσθηκε τὸ ἔμβλημα, καὶ μιὰ πού ὑπογράφηκεν ἡ ἄδεια— εἶτε εἶνε στέμμα τὸ ἔμβλημα, εἶτε ἀποτύπωμα τοῦ ἀναμένου σίδερου, κατὰ τίς περιστάσεις—δὲν μένει παρὰ νὰ ἐξασκήσουμε τὸ ἐπάγγελμα μας σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες, κι αὐτὸ εἶν' ὅλο ! Ναί, Διέγο, ἀφοῦ μὲ ἀναγκάζετε, θὰ μιλήσω κάπως χοντρά· καὶ θὰ τὸ θεωρῶ δόξα μου, γιὰ κάθε πρόστυχη λέξη πού θὰ μεταχειρισθῶ γι' αὐτήν ! Ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶταν μιὰ φτωχὴ πόρνη στὴ Βενετία, γέννημα πόρνης, πουλημένη στοὺς Ἀπιστοὺς, καθὼς καὶ στοὺς Χριστιανούς· καὶ ἐρωμένη τοῦ σκληροῦ πειρατῆ πού ἤμουν αἰχμάλωτος. Νὰ ! Γιὰ πρώτη φορὰ Διέγο, δὲν μ' ἐννοεῖτε· ἢ μήπως... γελάστηκα θαρρώντας σας ἀγαπητὸ παιδί... (Διακόπτεται ἀτότομα.)

ΔΙΕΓΟΣ.— (πολὺ ἀργά.) Θαρρώντας με, κύριε μου ;

ΔΟΥΚΑΣ.— (μὲ βιασμένο εὐθυμο ὕφος). Ὅτι εἰμποροῦσετε νάσθε τίποτε παραπάνω ἀπὸνας μικρὸς διαβασμένος, ὑπόδειγμα σοφίας καὶ ἀρετῆς.

ΔΙΕΓΟΣ.— Εἶνε προτιμώτερο, ἴσως, ἢ Ὑψηλότητα σας νὰ βεβαιωθεῖ ὡς τί σημεῖο ἤμουν περιορισμένος. . . Ἀλλὰ ζητῶ συχώρεση ἀπὸ τὴν Ὑψηλότητα σας. Ἦθελα νὰ πῶ ὅτι νανάγιο κ' ἐγώ, ἀφρὸς ρυακιοῦ, ἐγνώρισα, ὅσο κι ἂν εἶμαι νέος, περισσότερες Μαγδαληνὲς ἀπὸ σᾶς, κύριε μου. Εἶνε σὰ νὰ ποῦμε, ἀδελφές μου· κι ἂν ἤμουν γυναῖκα, εἶνε πιὸ παρὰ βέβαιο, ὅτι κ' ἐγὼ θὰ ἔπερνα τὸν ἴδιο δρόμο.

ΔΟΥΚΑΣ.— Τί θέλετε νὰ πεῖτε, Διέγο ;

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἦθελα νὰ πῶ, ὅτι γνωρίζοντας τες καλὰ, γνωρίζω ἐπίσης ὅτι μερικὲς γυναῖκες τῆς σειρᾶς τοὺς μαθαίνουνε κάποτε ν' ἀγαποῦνε μὲ πολλὴ εἰλικρίνεια. . . Ὅχι, ἀφίστε με νὰ τελειώσω, κύριε μου, αὐτὸ πού ἤθελα νὰ σᾶς πῶ δὲν εἶνε καθαρὴ αἰσθηματολογικὴ κοινολογία. Μὲ λίγα λόγια, ὅτι οἱ γυναῖκες αὐτὲς ἔνεκα τῆς μεγάλης πείρας πού ἔχουνε στὴν ἀγάπῃ, καταλαβαίνουνε κάποτε γληγορότερα ἀπὸ τίς ἐνάρετες δέσποινες πού ἔχουνε ἀνατραφεῖ στὸν ἡρωϊσμό, τῇ στιγμῇ πού ἡ ἀγάπῃ γι' αὐτὲς ἐλαττώνεται. Εἰμποροῦν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἐρωμένου τοὺς ἢ ἀπ' τὴ ζωὴ γλήγορα-γλήγορα, ἐπειδὴ ἔχουν συνειθίσει σὲ παρόμοια μετακομίσματα. Ἡ

αναγνωρίζοντας τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς ἀνίας, πρὶν τὰ νοιώσει ὁ ἴδιος πὺν τὰ αἰσθάνεται, εἰμποροῦν ν' ἀνοίξουν τὴ θύρα γιὰ τὸν ἄλλον— νὰ τοῦ δώσουν τὸ κλειδὶ τοῦ λαβύρινθου μὲ ὠραία θεατρικὴ χειρονομία!— Ἰσως, ὅμως, ἀναπτύσσω τὸ θέμα αὐτὸ παρὰ τὸ σεβασμὸ πὺν ὀφείλω στὴν Ὑψηλότητα σας.

ΔΟΥΚΑΣ.— Μιᾶς, Διέγο, σὰ νὰ τὸ ἐκάνετε ἐπιτήδες γιὰ νὰ πληγώσετε τὸν κύριο σας. Αὐτὴ εἶνε, φίλε μου, ἡ ἀνταμειβὴ τῆς ἐμπιστοσύνης μου, ὅσον ἀργὰ κι ἂν ἦλθε ;

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἀναγνωρίζω τὸ λάθος, κύριε μου. Ἀλλὰ, γιὰ νὰ ὑπερασπισθῶ... πῶς νὰ τὸ ἐξηγήσω... Ἡ Ὑψηλότητα σας φέρεται ἀπόψε μὲ τρόπο πὺν ἐπειδὴ εἶνε καινούριος μὲ κάκει νὰ παραξενεύομαι, τρόπος πὺν λέγει, μερικὰ πράγματα καὶ τὰ ξελέγει ὑποβάλλει, ὕστερα δὲν εἰξεύρω πῶς ποδοπατᾷ τὴν ὑποβολή, ὅπως τρίβει κανεῖς μὲ τὸ πόδι τὴ σπῖθα πὺν ὁ ἴδιος τὴν ἔκαμε νὰ πηδήξει. Λέγουν, ὅτι οἱ ἐρωτεμένοι φέρουντ' ἔτσι, γιὰ νὰ ζωντανέψουν, μὲ προσποιήσεις καὶ τεχνάσματα, τὸ ἐξασθενισμένο αἶσθημα τοὺς παίζοντας μὲ τὸ αἶσθημα τοῦ ἄλλου. Μάλιστα καὶ σ' αὐτὸ τὸ τόσο ἀπλὸ καὶ στερεὸ ἐπίπεδο τῆς φιλίας παρόμοια τεχνάσματα — παρακαλῶ νὰ μὴ δυσαρεστηθεῖ ἡ Ὑψηλότητα σας—εἶνε ἐπικίνδυνο. Ἀλλὰ στὸν ἐρωτα, ἐγνώρισα περιπτώσεις, ὅπου μὲ τὶς πολλὰς ἐξηγήσεις, λόγια σὰν κι αὐτὰ ὑπωνόμειψαν τὴν ἐμπιστοσύνη μιᾶς γυναῖκας καὶ τὴν ἔφεραν σὲ ἀπελπιστικὰς ἀποφάσεις. Οἱ γυναῖκες, μὲ ὅλη τοὺς τὴ δύναμη πὺν συχνὰ μᾶς προξενεῖ ἐκπληξη, εἶνε πλασματάκια εὐκολοσύντριφτα. Μήπως καμμιὰ φορὰ, ἴσως, ἐδοκιμάσετε αὐτὴ. . . τὴ Μαγδαληνὴ,— μὲ . . .

ΔΟΥΚΑΣ.— Μὲ τί ; Καλέ μου Θεέ, εἶνε ἡ σειρά μου, Διέγο, νὰ δικαιολογηθῶ καὶ ρίχνετε ἀπαίσια λάμψη στὸ παρελθόν. Μὰ ὄχι, δὲν εἶνε δυνατό. Δὲν εἶμαι τόσο ἀνάνδρος, ὥστε ὕστερα ἀπὸ τὰ τόσα πὺν μοῦ ἔκαμε, τὸ τί εἶταν αὐτὴ γιὰ μένα,—μὲ τὸ θάρρος της, ἑκατὸ φορὰς μοῦ ἔσωσε τὴ ζωὴ, μὲ τὴν ἀγάπη της, μὲ τὸ πνεῦμα της καὶ μὲ τὴ χάρη της τὴν ἔκαμε πλούσια καὶ ὠραία,—νὰ παραπονεθῶ ποτὲ γιὰ τὴ σκλαβιά μου, ἢ νὰ τὴν κάμω νὰ ὑποπτευθεῖ ὅτι ἡ λευτεριά μοῦ εἶταν πιδὸ πολύτιμη ἀπ' αὐτὴν, Διέγο, εἶταν δυνατό τέτοιο πράγμα ;

ΔΙΕΓΟΣ.— (Ἀργά.) Γιατὶ πιδὸ πολύτιμη ἀπ' αὐτὴν ; Ἰσως νὰ σκέφτηκε ὅτι καὶ τὰ δυὸ εἰμποροῦσαν νὰ συνδυασθοῦν.

ΔΟΥΚΑΣ.— Ποτέ, πρῶτα-πρῶτα, γιὰτὶ δὲν θὰ μπορούσα νὰ φύγω, ἂν αὐτὴ δὲν ἔμενε. Καὶ ὕστερα ἐπειδὴ . . . εἴξευρε, ποιὸς ἤμουνα, καὶ τί θὰ γινόμουνα μιὰ φορὰ πὺν θ' ἀποχτοῦσα τὴ λευτεριά μου.

ΔΙΕΓΟΣ.— ("Υστερα ἀπὸ σιωπῇ). Πραγματικά ! Ἐννοεῖτε, κύριε μου, ὅτι ἐπειδὴ σεῖς εἰσθε Δοῦκας τῆς Μάντουας . . . ἐνῶ αὐτή . . . Λοιπὸν ! ἂν τόξευρε ὅχι ὅπως ξεύρουμε τ' ἀδιάφορα πράγματα, ἀλλὰ ὅπως ξεύρουν μερικοὶ ὅλη τὴν ἡδονὴ τῆς θλίψεως, — ἂν σκέφτονταν ἔτσι, τότε πιστεύω ὅτι εἴταν πραγματικά τὸ ἀσύγκριτο πλάσμα ποὺ συλλογιέσθε· καὶ ἀλήθεια, δὲν ἤθελε καὶ μεγάλα πράγματα, γιὰ νὰ γίνει γυναικα ἐνάρετη.

ΔΟΥΚΑΣ.— Εὐχαριστῶ, πολυαγαπημένε μου Διέγο, γιὰτὶ τέλος πάντων ἐννοήσετε.

ΔΙΕΓΟΣ.— Κι ὅμως, κύριε μου, φοβοῦμαι μήπως δὲν ἐγνώρισε τίποτ' ἀπ' αὐτά. Ὅπως καὶ σεῖς ὁ ἴδιος ξεύρετε πολὺ καλὰ, οἱ ὅμοιοι τῆς δὲν ἔχουνε τέτοια ἀνατροφή, ὥστε νὰ εἰμποροῦν νὰ συλλάβουν ἔστω καὶ στοὺς ἄλλους, τὴν ἰδέα τοῦ καθήκοντος. Τὸ πάθος τοὺς δίνει δράση· καὶ πιστεύουν στὸ πάθος. Τὴν ἀγαποῦσετε πολὺ. Αἱ λοιπὸν, γιὰτὶ ὅχι στὴ Μάντουα ὅπως καὶ στὴ Μπαρμπαριά; Ὅχι, ἀγαπημένε μου Δάσκαλε, πιστέψετε με· εἶδεν ὅτι ἡ ὁρμὴ τοῦ ἔρωτα σας ὅσο πῆγαινε λιγότευε, καὶ σὰς ἐλευθέρωσε, παρὰ νὰ παρευρίσκεται σ' αὐτὴ τὴν ἐλάττωσι. Τὸ πάθος, καθὼς καὶ τὸ καθῆκον, ἔχει τὴν περηφάνεια του, καὶ ἐμεῖς τὰ ναυάγια, σὰν τοὺς ἀτσιγγανούς, ἔχουμε τὴν τιμὴ μας.

ΔΟΥΚΑΣ.— Νὰ λιγοστεύει ! νὰ λιγοστεύει ἡ ἀγάπη μου ! Μὲ κάνεις νὰ γελῶ, παιδί, ἀντὶ νὰ θυμῶνω. Νὰ λιγοστεύει ! Δὲν τὴν ἐγνώρισες ποτέ. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τραγοῦδι, ἔστω καὶ μὲ τὰ πιὸ γλυκὰ τραγούδια σου—ποὺ ὅταν τ' ἀκοῦμε συχνὰ, κουράζουν τὸ αὐτί, καὶ διαλύονται σὲ νότες δίχως χάρη. Εἴταν σὰν τὴν ἴδια τὴ μουσική, — ὁλόκληρη τὴν τέχνη : μὲ τοὺς νέους τρόπους, τὶς νέες μελωδίες, τοὺς νέους ρυθμούς, ποὺ ἀλλάζουν κάθε μέρα, κάθε ὥρα—παθιαίρικη ἢ θλιβερὴ ἢ χαρούμενη ἢ πολὺ γαλήνια· ὑπῆρχαν μέσα τῆς πολὺ πιὸ θαυμάσιες νότες παρὰ στὴ φωνή σας· μὲ πολὺ πιὸ παρὰ ξενὴ γλύκα ἀπὸ τὴ γλύκα τῶν βιολιῶν ποὺ φτιάνουν τώρα στὴν Κρεμόνα, ποὺ ἐνῶ πληγώνουν χύνουν βάλαμο στ' αὐτί.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ὡστε τὴν ἀγαποῦσετε εἰλικρινῶς ;

ΔΟΥΚΑΣ.— Μοῦ φαίνεται πῶς τώρα ὁ Διέγος, τυραγνεῖ τὸν κύριο του μὲ ἀνώφελα ρωτήματα. Ἄν τὴν ἀγαποῦσα παιδί ! τὴν ἀγαπῶ . . .

Μακρινὴ παύση. Ὁ Διέγος ἔκρυψε τὸ πρόσωπο του κάνοντας ἓνα κίνημα σὰ νάθελε νὰ μιλήσει. Μὰ ἐξαφνικὰ τὸ φεγγάρι ἀνέβηκε πάνου ἀπὸ τὶς λευκές, σπέρνοντας στὰ κυματίσματα τῆς λίμνης ἀσημένια λέπια καὶ περιγυρίζοντας τὸ παλάτι μὲ χλωμὴ καὶ φωτεινὴ καταχνιά ! Τὴ στιγμὴ ὅπου τὸ φῶς πλημμυρίζει τὴν ταράτσα, μιὰ ἀνατριχίλα πιάνει καὶ τοὺς δύο : πηγαινόρχουνται, μακρύτερα ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον.

ΔΙΕΓΟΣ.— Θανμάσια ιστορία, ἀγαπητὲ κύριε. Καὶ σᾶς εὐχαριστῶ μὲ τὴν καρδιά μου γιὰ τὴ διήγησιν. Πάντα σᾶς ἀγάπησα, θαρροῦσα ὅτι σᾶς ἐγνώριζα. Τώρα σᾶς γνωρίζω καλλίτερα. Εἶσθε ... ἕνας πρίγκιπας πολὺ μεγαλόκαρδος.

ΔΟΥΚΑΣ.— Ἀλλοίμονο ! ἀγαπητὲ σύντροφε μ' ἔχουν φυλακισμένο τὰ καθήκοντα μου, εἶμαι πιὸ δύστηνος φυλακισμένος ἐδῶ καὶ πολὺ πιὸ θλιμμένος παρὰ σὰν ἤμουν αὐτὴν Μπαρμπαραίᾶ . . . ὦ Διέγο, πόσο ἐπόνεσα γιὰ αὐτήν ! Πόσο βαθεῖα τὴ λαχταρῶ ἀκόμα κάποτε ! Ἀλλ' ἀνοίγω τὰ μάτια μου, καὶ βιάζω τὸν ἑαυτό μου νὰ κυττάξῃ κατὰματα τὴν πραγματικότητα, ὅταν ἡ εἰκόνα τῆς παρουσιάζεται πίσω ἀπὸ τὰ κλεισμένα ματόφυλλα μου, καὶ τὴν διώχνω μακριά . . . Καὶ γιὰ νὰ τελειώσω τὴν ἐξομολόγησιν μου. Τὴν πρώτην φορὰ, πού σᾶς εἶδα, Διέγο, μοῦ φάνηκεν ὅτι στὴ φωνὴ καὶ στοὺς τρόπους σας ὑπῆρχε κάτι δικό Της· τὴν ἔβλεπα κάποτε σ' ἐσᾶς σὰν τὰ παιδιὰ πού βλέπουν σ' ἀντιφεγγίσματα καὶ στὶς λάμψεις πού τρέμουνε στοὺς τοίχους καὶ στὰ μονοπάτια, στοιχεῖα πού τὰ διασκεδάζουν ἂν καὶ τὰ φοβίζουν. Ὅλη ἡ γοητευτικὴ δύναμις σας, ἡ θαυματουργὴ θεραπείά σας—συχωρέστε μου αὐτὸ πού φαίνεται σὰν ἀχριστία—ὀφείλεται, Διέγο, στὴν ἄρρωστη φαντασία μου, πού μ' ἔκανε νὰ βλέπω τὰ βλέμματα τῆς στὰ μάτια σας, καὶ ν' ἀκούω τὴ φωνή τῆς στὴ δική σας. Δὲν εἶνε ἡ μουσικὴ, ἀλλὰ ἡ ἀγάπη, ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης, πού συνέτεινε στὴ γατρεῖά μου.

ΔΙΕΓΟΣ.— Μιλάτε εἰλικρινῶς, κύριε μου ; Ἔτσι εἶταν ; καὶ τώρα ;

ΔΟΥΚΑΣ.— Τώρα, ἀγαπητὸ μου παιδί, εἶμαι γιατρεμένος . . . πέρα γιὰ πέρα· ξεχωρίζω τοὺς βάτους ἀπ' τὰ φαντάσματα καὶ ξεύρω πολυαγαπημένε μου φίλε, ὅτ' εἶσθε ὁ Διέγος.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ὅταν ἀκόμη σᾶς ἐκυρίευν τὰ δράματα, κύριε μου, ἔτυχε νὰ σᾶς περάσῃ ἀπὸ τὸ νοῦ : τί θὰ συνέβαινε ἂν ἡ βάτος εἶταν φάντασμα· ἂν ὁ Διέγος μεταμορφώνονταν σὲ . . . πῶς τὴ λέγαν ;...

ΔΟΥΚΑΣ.— Μαγδαληνή. Ποτὲ ἡ φαντασία μου δὲν πῆγε τόσο μακριά, καλὲ μου Διέγο. Μοῦ ἔμενε ἀκόμα ἕνα κουκουῦτσι μυαλό ! Ἀλλ' ἂν συνέβαινε αὐτό !... Αἱ λοιπὸν, θάπιανα τὴ Μαγδαληνὴ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ θὰ τῆς ἔλεγα : « Ἀδελφὴ μου, καλῶς ὤρισες. Αὐτὸς ὁ κόσμος εἶνε γιομάτος μάγια· ἄς ἐπαναλάβουμε μαζὺ μερικὰ λόγια μαγικά ! Γίνε στὸ ἐξῆς ἀδελφός μου· γίνε ὁ πιστότερος καὶ ὁ καλλίτερος φίλος τοῦ Δοῦκα τῆς Μάντουας· γίνε Διέγος, Μαγδαληνή. »

Ὁ Δοῦκας σφίγγει τὸ χέρι τοῦ Διέγου, ὕστερα, ἀφίνοντας το, ἀποτραβιέται σὲ μιὰν ἀχτίδα τοῦ φεγγαριοῦ μὲ ὕφος αἰνιγματώδες. Μακριὰ σιωπὴ.

Ἄκου, τραγουδοῦν· οἱ ἄνεργοι ἀκόλουθοι συνθέτουν ἐρωτικά τραγούδια, γιὰ τὰ ὁμορφα μάτια τῶν κυράδων τους. Πάμε νὰ τοὺς ἀκούσουμε ; (Διευθύνονται πρὸς τὸ παλάτι. Ὑστερα ἀπὸ μικρὸ δισταγμό.) Πρὶν νὰ τελειώσω αὐτὴ τὴν ἱστορίαν τῶν περασμένων χρόνων μου καὶ νὰ τὴ σαβανώσω γιὰ πάντα στὴ σιωπὴ μας, θυμοῦμαι, Διέγο, ἓνα μικρὸ τραγοῦδι τῶν Μαύρων θλιβερὸ καὶ παράξενο, ποὺ συνεί-
θιζε νὰ τραγουδάει, μιὰ μέρα θὰ τὸ γράψω, καὶ θὰ μοῦ τὸ τραγουδή-
σετε στὸ νεκροκρέββατο μου.

ΔΙΕΓΟΣ.— Γιατὶ ὄχι πρῶτα ; Ἀφοῦ μιλάμε γιὰ τραγούδια, τὸ μαντολίνο αὐτὸ, ὅσο κι ἂν εἶνε παράφωνο καὶ ὅσο ἄσχημα κι ἂν τὸ τσουγκρανίζουν, παίζει ἓνα σκοπὸ ποὺ μ' ἀρέσει πολὺ. Τὰ λόγια εἶνε Τοσκάνικα καὶ εἶνε πολὺ γνωστὰ στὰ βουνά. (Τραγουδάει).

Θάθελα νὰ πέθαινα, μόνο νὰ πέθαινα ἀπὼνα μικρούτσικο θάνατο·
Θάθελα νὰ πέθαινα, ἀλλὰ νὰ βλέπω πάν' ἀπ' τὸ παράθυρο·
Θάθελα νὰ πέθαινα, ἀλλὰ νὰ στέκομε στὸ κατῶφλι τῆς ξωθύρας.

Θάθελα νὰ πέθαινα, ἀλλὰ ν' ἀκολουθῶ τὴν κηδεῖα.

Θάθελα νὰ πέθαινα, ἀλλὰ νὰ βλέπω ποιὸς θὰ γελᾷ καὶ ποιὸς θὰ κλαίει·
Θάθελα νὰ πέθαινα, μόνο νὰ πέθαινα ἀπὼνα μικρούτσικο θάνατο.

Ἐνῷ ὁ Διέγος τραγουδάει πολὺ δυνατὰ, τὸ μαντολίνο μέσ' ἀπ' τὸ παλάτι βοῦίζει λίγο-λίγο δυνατώτερα. Μόλις τελειώνει, μὲ θαρραλέο πῆδημα σὲ ὑψηλὴ νότα ξεσπᾶν σὲ χειροκροτήματα μέσ' ἀπ' τὸ παλάτι.

ΔΙΕΓΟΣ. (Χειροκροτώντας).— Καλὰ τὸ κατάφερες τὸ τραγοῦδι σου, Διέγο!

ΠΡΑΞΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ὑστερα ἀπὸ μερικὲς ἐβδομάδες. Ἡ καινούρια σάλλα τῆς μουσικῆς στὸ Παλάτι τῆς Μάντουας. Ἐπειδὴ τὰ παράθυρα καὶ ἀπὸ τίς δυὸ μεριὲς βλέπουν στὴ λίμνη, νομίζει κανεὶς πῶς βρίσκεται σὲ γαλέρα περικυκλωμένη ἀπὸ νερό. Ἐξω εἶνε αὐγὴ : ἡ λίμνη, ὁ οὐρανός, οἱ γραμμὲς ἀπὸ τίς λευκὲς καὶ τῆς μῆς καὶ τῆς ἄλλης ὀχθῆς, ὅλα εἶνε σὰν καμωμένα ἀπὸ διάφορα ὑφάδια φωτεινοῦ γαλάζιου. Κάτω ἀπ' τοὺς κήπους, δάφνες ὑψώνουνε στὰ παραθυρόφυλλα τ' ἀνθισμένα κλώνια τους. Σὲ κάθε παράθυρο κι ἀπὼνα ἀρχαῖον ἄγαλμα : ἡ Μοῦσα τῆς Μάντουας, ὁ Ἀπόλλωνας τῆς Μάντουας κ.τ.λ. Στους τοίχους, ἀνάμεσα στὰ παράθυρα, εἶνε ζωγραφισμένες θυρίδες ποὺ παριστάνουν ἀλληγορικοὺς θριάμβους : ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκονται σιμώτερα στὸ θεατὴ εἶνε ὁ Θριάμβος τῆς Ἀγνότητος καὶ τῆς Γενναιοψυχίας. Στὸ βάθος τῆς αἵθουσας σκαλοπάτια κ' ἐξέδρα, καὶ στὴν ἐξέδρα ἓνα κύμβαλο καὶ μερικὰ βαρύχορδα. Τὸ πλαφὸν εἶνε γαλάζιο καὶ χρυσό· γαλάζιο βαθὺ φόντο, στολισμένο μὲ χρυσὸ λαβύρινθο ὁλόγυρα. Γύρω στὴ στεφάνη, γαλάζια καὶ χρυσή, ἡ ἐπιγραφή « Rectas Peto... », καὶ τ' ὄνομα

Ferdinandus Mantuae Dux. Ἡ πριγκίπισσα Ἰππόλυτα τῆς Μιράντολα ξαδέλφη τοῦ Δοῦκα καὶ ὁ Διέγος. Ἡ Ἰππόλυτα εἶνε πολὺ νέα, ἀλλὰ ἡ ἀντρεία της, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀπλότης της, θ' ἀρμόζανε πλιότερο σ' ἕνα ὥραϊο ἔφηβο παρὰ σὲ γυναῖκα. Εἶνε θαμβωτικὰ ξανθή· καὶ ἡ χτενισιά της, κυματιστὴ σὰν ἀρχαίας ἀμαζόνας, εἶνε σγουρὴ καὶ λαμπερή, σὰ νάταν καμωμένη ἀπὸ χρυσὸς κλωστής. Τὸ μέτωπο εἶνε πλατὺ καὶ ἴσιο, σὰν ἀντρίκειο, τολμηρὴ ἡ ματιά, ἀλλὰ παρθενικὴ καὶ σχεδὸν παιδιὰτικὴ. Ἡ Ἰππόλυτα φορεῖ φόρεμα μαῦρο καὶ χρυσό, σὰν τῇ Δούκισσᾳ τοῦ Μαντένια. Γέρος μὲ φόρεμα σοφοῦ, ἑλληνας παιδαγωγὸς τῆς Πριγκίπισσας, μόλις παρουσιάζει τὸν Διέγο ἀποσύρεται.

ΔΙΕΓΟΣ.— Σᾶς φέρνω τοὺς χαιρετισμοὺς καὶ τὰ σέβη τοῦ Δοῦκα ξαδέλφου σας, εὐγενεστάτῃ δεσποινίς. Ἡ Ὑψηλότητα του μ' ἐπιφορτίζει νὰ πληροφορηθῶ ἂν ἐξαποστάσετε ἀπὸ τὸ ταξίδι πού ἐκάμετε γιὰ νὰ ῥθετε ἐδῶ.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Πέτε στὸν ξάδελφο μου, καλέ μου σινιὸρ Διέγο, ὅτι μὲ συγκινεῖ ἡ φροντίδα πού μοῦ δείχνει. Καὶ πέτε του, ὅτι εἶνε τόσο πολὺ ὕγιος ὁ ἀγέρας ἐδῶ, ὥστε μιὰ ὁλόκληρη νύχτα ἀνάπαυσης ἔσωσε γιὰ νὰ συνέλθω ἀπὸ ταξίδι πού ἔκανα δυὸ ὧρες μὲ τὸ ἀμάξι· γιὰτ' εἶμαι νηόβγαλτὴ σ' αὐτὴ τὴν ἄσκησι, συνειθισμένη καθὼς εἶμαι, ν' ἀκολουθῶ καβάλλα τὰ καῦμένα τὰ λαγωνικά καὶ τὰ γεράκια τοῦ πατέρα μου. Εὐχαριστήσετε τὸ Δοῦκα, ξάδελφο μου, γιὰ τὴν εὐγένεια του. (Ἡ πριγκίπισσα γελά.)

ΔΙΕΓΟΣ.— (Μὲ ὑπόκλιση καὶ δίχως ν' ἀφίνει τὴν πριγκίπισσα ἀπὸ τὰ μάτια του, ὅση ὥρα μιλά.) Ἡ Ὑψηλότητα του εὐχρονταν νὰ φέροι ἕνα χαμόγελο στὰ χεῖλια τῆς ὥραίας ξαδέλφης του. Συχνὰ μοῦ εἶπε ὅτι ὁ εὐγενὴς πατέρας σας, ὁ μακαρίτης ἀρχοντας τῆς Μιράντολα, ἔδωκε στὴ μοναχοκόρη του, ἀνατροφὴ τόσον ἀντρίκειαν, ὥστε μποροῦσε νὰ ξεχάσει ὅτι δὲν εἶχεν ἀγόρι, ἀνατροφὴ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ, καὶ σᾶς ἔδωσαν τ' ὄνομα πού σᾶς πηγαίνει θαυμάσια, τῆς Ἰππόλυτας, πού ἐβασίλευε στὶς Ἀμαζόνες, τὶς παρθένες πού εἶταν τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὸ ἀδύνατο καὶ ἐπιπόλαιο φύλο των.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Πραγματικὰ εἶταν βασίλισσα τους καὶ συμβία τοῦ Θεσέα. Φαίνεται, ὅμως, ὅτι οἱ ποιηταὶ πολὺ ὀλίγο ἐνδιαφέρονται γιὰ κεῖνες πού τὶς μοιάζουν· δὲν μᾶς λέγουν τίποτε γι αὐτή, ἂν συγκρίνουμε μὲ ὅσα εἶπαν γιὰ τὴν καῦμένη τὴν πρώτη γυναῖκα τοῦ Θεσέα, τὴν Ἀριάδνη τῆς Κρήτης, ἐκεῖνη πού τοῦ ἔδωσε τὴν κλωνὰ τοῦ λαβύρινθου. Μοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ δαίδαλος αὐτός, θὰ εἶταν πιὸ σκοτισμένος ἀπὸ ἐκεῖνον πού εἶνε σχεδιασμένος γαλάζιος καὶ χρυσός, πάνου ἀπ' τὰ κεφάλια μας. Τί λέγετε, σινιὸρ Διέγο;

ΔΙΕΓΟΣ.— (Μ' ἐλαφρὸ κίνημα.) Ἡ Ἀριάδνη; Ὡστε αὐτὴ εἶταν ἡ πρώτη γυναῖκα του, πρὶν ἀπ' τὴν Ἰππόλυτα; Δὲν τόξερα. Εἶμαι,

κυρία, ἓνας τιποτένιος μαθητὴς καὶ γνωρίζω τὰ ὀνόματα καὶ τὶς παραδόσεις τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἡρώων μονάχα ἀπὸ τὰ τραγούδια καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα θεατρικὰ κομμάτια. Ὁ Δοῦκας ἔπρεπε νὰ διαλέξει εἰδικώτερο ἀπεσταλμένο γιὰ νὰ συνομιλεῖ μὲ τὴν ὥραία καὶ σοφὴ ξαδέλφη του.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— (Σοβαρά.) Μὴ μιλάτ' ἔτσι, σινιὸρ Διέγο. Μπορεῖ, καθὼς λέτε, νὰ μὴν εἴσθε σοφός. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἴσθε φιλόσοφος. Ὅχι, ἀφίστε με, νὰ πῶ τί σκέπτομαι : ἡ φήμη τοῦ μεγαλείου τῆς ψυχῆς σας ξεπέρασε ἀποστάσεις πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ ἐκεῖνες πού χωρίζουν τὴ Μάντουα ἀπὸ τὰ μικρά μου κράτη. Ἡ πρώϊμη σοφία σας—γιατὶ δείχνετε πιδ νέος ἀπὸ μένα, καὶ οἱ νέοι δὲν ἀγαποῦν νὰ εἶνε πολὺ σοφοί,—ἡ μετριόπαθη χρῆσις πού κάνετε μιᾶς τύχης ἑξαφνικῆς, ἡ μεγαλοψυχία σας γιὰ τοὺς ἐχθρούς σας καὶ τοὺς συκοφάντες σας· καὶ ὁ τρόπος πού, περιφρονώντας κάθε ἀτομικὴ ὠφέλεια, ἐδώσετε στὸ Δοῦκα τοὺς σοφώτερους συμβούλους καὶ τοὺς πιδ εἰδικοὺς στὶς ὑποθέσεις . . . αὐτὰ εἶνε τ' ἀποτελέσματα πού οἱ ἄνθρωποι ἀπολαμβάνουν ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς φιλοσοφίας.

ΔΙΕΓΟΣ.— (Στὴν ἀρχὴ τὸν πιάνει κατάπληξη, ὕστερα διασκεδάζει λίγο θλιβερά.) Ἐχετε λάθος, εὐγενικὰ δεσποινίς : δὲν πιστεύω ὅτι φέρεται κανεὶς σὰν φιλόσοφος ὅταν ἀποφεύγει ἐκεῖνο πού δὲν τὸν τραβά. Δὲν εἴξεύρω τί θὰ τὰ κάμω τὰ πλούτη καὶ τὰ μεγαλεῖα. Καὶ γιὰ τ' ἄλλα ἀκόμα, ἔχετε λάθος. Ὁ Δοῦκας εἶνε σοφός καὶ γενναῖος καὶ γι' αὐτὸ διαλέγει μονάχα συμβούλους σοφοὺς καὶ γενναίους.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— (Ὁρμητικά.) Ὅχι μονάχα εἴσθε σοφός ἀλλὰ καὶ μιλάτε πολὺ ὥραϊα, σινιὸρ Διέγο ! Ὅμως, τὰ λόγια σας δὲν με πείθουν. Ἡ φιλοδοξία, ἀπλώνει τὰ δίχτυα τῆς στὸν καθένα μας· καὶ τὰ μεγαλεῖα ὅλους τοὺς δηλητηριάζουν, ἔξον ἀπὸ ἐκεῖνους πού ἐδίδαξαν τὸν ἑαυτὸ τους νὰ τὰ μεταχειρίζονται ὥς μέσον γιὰ νὰ φθάσουνε στὴν ἀρετή.

ΔΙΕΓΟΣ.— Αὐτὸ δὲν μοῦ πέρασε ποτὲ ἀπ' τὸ κεφάλι· ἀλλὰ καὶ ἄλλοι μοῦ εἶπαν αὐτὸ πού μοῦ λέγετε σεῖς τώρα.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Μάλιστα, ἡ Ἀρχαιότητα, πού μᾶς ξεπερνᾷ τόσο πολὺ σὲ παραδείγματα σοφίας καὶ ἡρωϊσμοῦ δὲν εἰμπορεῖ νὰ διεκδικήσῃ παρὰ πολὺ ὀλίγους ἀνθρώπους, πού νὰ σᾶς μοιάζουν. Τὰ εὐγενέστερα πνεύματα ἔγιναν τυραννικά, καὶ ἀρπαχτικά καὶ ρηφοκίνδυνα ἐπειδὴ ἀνέβηκαν πολὺ γλήγορα. Θυμηθῆτε τὸν Ἀλκιβιάδη, τὸν πολυαγαπημένο μαθητὴ τοῦ σοφώτερου ἀπ' τοὺς θνητούς. Σινιὸρ Διέγο, ἴσως νὰ μὴν διαβάσετε μεγάλα πράγματα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐσκεφθίκατε μὲ μεγάλη ὠφέλεια, καὶ σὰν μεγάλος ἀθλητής, θὰ

ἐπαλέφετε μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ταπεινὰ ἔνστιχτα ποὺ μᾶς ἐδίδαξε πῶς νὰ τὰ δαμάζουμε, ὁ θεῖος Πλάτωνας.

ΔΙΕΓΟΣ.—(κουνιώντας τὸ κεφάλι του.) Ἀλλοίμονο, κυρία, τὰ λόγια σας μὲ γεμίζουν ἐκπληξη, κι ὅμως, μὲ κάνουν νὰ χαμογελῶ ! ἀπέχω τόσο πολὺ ἀπὸν αὐτό τοιο μοντέλο ! Ποτὲ δὲν ἐπάλεψα μὲ τίποτε· γιατί πάντα ἀκολούθησα τίς τυφλὲς ὁρμὲς τῆς ψυχῆς μου.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.—(Σοβαρά.) Τότε, σινιὸρ Διέγο, ἄς συμφωνήσουμε μὲ τοὺς Πυθαγόρειους : ὅτι ἡ πειθαρχία τῆς μουσικῆς εἶνε σωτήρια γιὰ τὸ πνεῦμα. Ὁ ἥχος, ἀριθμισμένος καὶ μετρημένος, ἔχει δύναμη ποὺ εἶνε στενὰ συγγενὴς μὲ τὴ σοφίαν· δύναμη μυστηριώδικη καὶ θαυμάσια· ποὺ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ μετάφρασαν στοὺς μύθους τοῦ Ὅρφέα καὶ τοῦ Ἀμφίωνα, ποὺ εἶταν μουσικοὶ καὶ σοφοὶ μεγάλοι καὶ νομοθέτες τῶν ἐθνῶν. Ἀπὸ πολὺ καιρὸ ἐπιθυμοῦσα νὰ συζητήσω μαζὺ σας, θαυμάσιε Διέγο.

ΔΙΕΓΟΣ.—(Μὲ μυστικὴ περιφρόνηση). Εὐγενικὰ δεσποινίς, τὰ λόγια αὐτὰ ξεπερνοῦν τὴ δύναμη τῆς φτωχῆς μου σκέψης. Οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες γιὰ τοὺς ὁποίους κάνετε λόγο δὲν μοῦ φαίνονται παρὰ ἀπλούστατα μορφὲς ποὺ τίς εἶδα στὶς τοιχογραφίες, μὲ τὰ κομψὰ σταχτυὰ γένεια τους μὲ τὰ δαφνοστέφανα καὶ τίς περικεφαλαῖες τους, καὶ μόλις θὰ κατῴρθονα νὰ πῶ—ἂν ἡ Κυρία Γενναιοφυγία καὶ ἡ Κυρία Ρητορική μὲ τίς ὁποῖες συνειθίζουν νὰ συζητοῦν εἶνε πραγματικὰ θυγατέρες βασιληάδων, ἢ ἀπλῶς Μοῦσες καὶ Ἀρετές. Μὰ ὁ Δοῦκας, πρίγκηπας σοφὸς καὶ φρόνιμος, θὰ ἐχτιμήσει ὑπερβολικὰ τίς γνώσεις τῆς νέας ξαδέλφης του. Ὅσο γιὰ μένα καθὼς εἶμαι ἀπλός, καὶ ἀνίδεος δὲν βλέπω στὴν πριγκήπισσα Ἰππόλυτα παρὰ ὅτι εἶνε πολὺ ὁμορφη καὶ πολὺ νέα.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.—(Στενάζοντας, μὲ μεγάλη ὁμως ἀπλότητα.) Τὸ ξεύρω. Εἶμαι νέα, καὶ ἴσως δὲν εἶμαι ἀρκετὰ φωτισμένη, ἂν καὶ προσπαθῶ νὰ μάθω τοὺς κανόνες τῆς σοφίας. Ὅσο γιὰ σᾶς, Διέγο, φαίνεται, ὅτι τοὺς γνωρίζετε δίχως νὰ τοὺς μελετήσετε.

ΔΙΕΓΟΣ.—Ἐχω κάποια ἰδέα τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων, χαριτωμένη πριγκήπισσα, ἀλλὰ μ' αὐτὸ δὲν πάει νὰ πεῖ ὅτι γνωρίζω τὴ σοφία. Πέστε καλλίτερα ὅτι γνωρίζω τὴν τύφλωση, τὴν ἐπιθυμία, τὴ σκληρότητα, τὴ δίχως τέλος καὶ δίχως ὄνομα τρέλλα στοὺς ἄλλους καὶ στὸν ἑαυτό μου. Μὰ γιατί θὰ θέλετε νὰ εἰσθε σοφὴ ; σεῖς ποὺ εἰσθε ὡραία, νέα, πριγκήπισσα, καὶ ἀρραβωνιασμένη ἀπὸ τὴν κούνια μ' ἓνα μεγάλο πρίγκηπα ; Προσπαθήσετε νὰ εἰσθε ὡραία, νέα, τέλος πάντων νὰ εἰσθε ἐκεῖνο ποὺ εἰσθε : γυναίκα.

Ὁ Διέγος ἐπρόφερε τὴν ὕστερη αὐτὴ λέξη μ' ἔμφαση, ἡ πριγκήπισσα, ὁμως, δὲν ἐτίρσεξεν τὸ σαρκαστικὸ τόνο τῆς φωνῆς του.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— (κινώντας τὸ κεφάλι) Ἡ τύχη μου δὲν εἶνε αὐτή. Ἦμουννα προσωρισμένη, καθὼς λέτε, νὰ γίνω ἡ συμβία ἑνὸς μεγάλου πρίγκηπά· καὶ ὁ ἀγαπημένος πατέρας μου μ' ἀνέθρεψε μ' αὐτὴ τὴν ἰδέα.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ναί, καὶ νὰ εἰσθε ὠραία, νέα, ἔξυπνη· νὰ εἰσθε γυναῖκα· αὐτὰ δὲν εἶνε τῆς γυναίκας τὰ προσόντα;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Δὲν ἔχω μεγάλη πείρα. Ἀλλὰ καθὼς μοῦ εἶπεν ὁ πατέρας μου, καὶ καθὼς ἔμαθα ἀπὸ τὰ βιβλία, στὶς γυναῖκες τῶν πριγκήπων παρόμοια προσόντα εἶνε σχεδὸν ἄχρηστα. Καὶ στὶς ἄλλες γυναῖκες ποὺ παίρνουν τὴ θέση τους εἶνε πολὺ ὠφέλιμα. Κυττάξετε τὴ μητέρα τοῦ ξαδέλφου μου. Μπορῶ νὰ τὴ θυμηθῶ ἀκόμα ὠραία, νέα καὶ τρυφερά φιλόστοργη.—Κι ὅμως, ὁ θεὸς μου, ὁ Δοῦκας, τὴν περιφρονοῦσε, καὶ δὲν ἐγνώρισε ἀπ' αὐτὸν παρὰ τὴν ἐγκατάλειψη καὶ τὸ ράγισμα τῆς καρδιάς. Μιὰ γυναῖκα τίμια, μιὰ πριγκήπισσα, δὲ μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μ' ἐκείνες ποὺ μαθαίνουνε ν' ἀρέσουν καὶ μόνον ν' ἀρέσουν. Πρέπει, ἢ νὰ ὑποφέρει νὰ μὴ τὴν ἀγαπᾷ ὁ σύζυγος της ἢ νὰ πετάξει ψηλὰ ἀπ' αὐτὸν σὲ ἄλλες χῶρες.

ΔΙΕΓΟΣ.— (μ' ἐνδιαφέρον).— Σ' ἄλλες χῶρες;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Σὲ ψηλότερες χῶρες. Πρέπει νάχει τὴν ἱκανότητα νὰ βοηθᾷ τὸν ἄντρα της καὶ νὰ θρέφει τὰ παιδιὰ της μὲ ἰδέες ἡρωϊσμοῦ καὶ σοφίας.

ΔΙΕΓΟΣ.— Τὸ βλέπω. Ὁ πρίγκηπας πρέπει νὰ γνωρίζει, ὅτι ἔξον ἀπ' ὅλους τοὺς ἱππότες ποὺ μαζεῖει γιὰ τὸν πόλεμο, κι ἀπ' ὅλους τοὺς σοφοὺς ποὺ συμβουλευέται, ὑπάρχει κι ἓνας ἄλλος ἱππότης, μὲ κάπως ἐλαφρότερη ἄρματωσιά, ποὺ γλήγορα ἀποκάμνει, ἓνας ἄλλος σύμβουλος, μὲ ὀλιγώτερη πείρα καὶ μὲ λιγώτερη γενναιότητα ψυχῆς, ἔτοιμος ὅμως νὰ τοῦ φανεῖ χρήσιμος. Κι' αὐτὸ εἶνε μεγάλο κέρδος;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Παράξενο μοῦ φαίνεται, σεῖς ἄντρας, νὰ κρίνετε μιὰ γυναῖκα ἀπὸ ἄποψη...

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἀπ' ἀντρίκια ἄποψη;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Ὅχι, νομίζω γυναικῆσια. Γιατὶ παρατηρῶ ὅτι οἱ γυναῖκες ὅταν θέλουν νὰ βοηθήσουν τοὺς ἄντρες, σκέπτονται πρῶτ' ἀπ' ὅλα γιὰ καμμιὰ διάφανη μασκαράτα, φορώντας στὴν ἀνάγκη ἀντρίκεια ροῦχα—δηλαδὴ μεταφορικῶς, γιὰ νὰ μποροῦν ἔτσι νὰ εἶνε σιμὰ στοὺς ἀγαπημένους των ὅταν αὐτοὶ δὲν τίς θέλουν.

ΔΙΕΓΟΣ (γλήγορα).— Νὰ φοροῦνε ἀντρίκεια ροῦχα; Μασκαράτα; Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς καταλάβω, χαριτωμένη δεσποινίς.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— (ἀπλὰ) Τουλάχιστο ἔτσι ξεύρω ἀπ' τοὺς ποιητάς μας. Ἡ Ἀντζέλινα, ἡ Μπρανταμάντε, ἡ Φιορντισπίνα,

ἐγύριζαν τὸν κόσμον ὅλο κυνηγώντας τοὺς ἀγαπημένους των, ποὺ εἶχαν ἄλλες δουλειὲς νὰ κάνουν παρὰ νὰ πάσχουν γιὰ τὰ γλυκὰ τους μαΐτια. Προτιμῶ τὴν Πηνελόπη ποὺ ἔμενε σπῖτι της γιὰ νὰ σώσει τὰ χωράφια καὶ τὰ καλὰ τοῦ Ὀδυσσεύα καὶ νὰ ἀναθρέψει τὸ γυιό του, γιὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσει καὶ νὰ τὸν ἐκδικήσει.

ΔΙΕΓΟΣ (καθησυχασμένος καὶ ἀδιάφορος).— Καὶ ὁ Ὀδυσσεύας ἀγαποῦσε περισσότερο τὴν Πηνελόπη, κυρία ; περισσότερο ἀπ' τὸν ἡλίθιο Μενέλαο, ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τόσες προσβολὰς ξαναγάπησε πάλι τὴν Ἑλένη στὴ Σπάρτη ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Γυναίκα γεννημένη γιὰ νὰ γίνει σύζυγος καὶ μητέρα πρίγκηπα, ἐργάζεται, γι' ἄλλο σκοπὸ καὶ ὄχι γιὰ ν' ἀγαπηθεῖ λίγο ἢ πολὺ.

ΔΙΕΓΟΣ.— Τότες γιὰ ποῖο σκοπὸ ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Τὸ καλοθρεμένο ἄλογο ἢ τὸ ἔξοχο γεράκι κάνουν τὸ καθήκον τους γιὰ ν' ἀρέσουν στὸ κύριο τους ; Ὅχι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φύση τους εἶνε τέτοια. Τὸ ἴδιο, θαρρῶ, καὶ μιὰ γυναίκα γεννημένη γιὰ πριγκίπισσα, ἐργάζεται μὲ τὸν ἄντρα της, γιὰ τὸν ἄντρα της· ὄχι γιὰ καμμιὰ ἀνταμοιβὴ ἀλλὰ μονάχα γιατί εἶνε τῆς ἴδιας ἀνατροφῆς καὶ ὑπακούουν στὰ ἴδια ἔνστικτα.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἄ!... Ὡστε ἡ εὐτυχία, ἡ ἀγάπη, ὅλα γιὰ ὅσα τρελλαίνεται ἡ γυναίκα ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Εἶνε ἀπροσδόκητα. Δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ στὴ ζωὴ τοῦ πρίγκηπα. Αὐτός, μπορεῖ νὰ βρεῖ τὴν ἀγάπη· ἐνῶ ἐκεῖνη, σὰν γυναίκα ποὺ εἶνε, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πιάσει τὴν ἀγάπη· εἴμπορεῖ νὰ τὴν δεχθεῖ ὡς δῶρον, εἴμπορεῖ καὶ ὄχι. Ἀλλά, εἴτε δεχτοῦν εἴτε πιάσουν τὴν ἀγάπη, δὲν εἶνε δουλειὰ οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, μήτε τὸ συμπλήρωμα τῆς ἀληθινῆς φύσης των.

ΔΙΕΓΟΣ.— Νομίζετε, κυρία ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Εἶμαι ἀναγκασμένη νάχω τὴ γνώμη αὐτή. Ἐγεννήθηκα καὶ ἀναθράφηκα γι' αὐτό... Γνωρίζεις τὸν Δοῦκα, τὸν ἐξάδελφο μου· λοιπόν, εἶμαι ἀρραβωνιαστικιά του, ἐπειδὴ δὲν ἐγεννήθηκα ἀδελφὴ του.

ΔΙΕΓΟΣ.— Καὶ εἶσθε εὐχαριστημένη ; ὦ! ὦραία πριγκίπισσα, εἶσθε ἀπὸ εὐγενικὸ γένος, ἔξυπνη καὶ διαβασμένη. Ὁ πατέρας σας, σὰς μεγάλωσε περισσότερο μὲ τὰ μαθήματα τοῦ Πλούταρχου παρὰ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀμαντί· ξεύρετε, πολλὰ· ὅμως, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε ἓνα πράγμα ποὺ κανένας δὲν ξεύρει τὴν ἰδιότητα του, ἂν δὲν τύχει νὰ τ' ἀποχτήσῃ πρῶτα.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Καὶ τ' εἶνε αὐτὸ παρακαλῶ ;

ΔΙΕΓΟΣ.— Μιὰ καρδιά. Ἐπειδὴ δὲν ἀποχτήσετε ἀκόμα, κατα-

στρώνετε τὰ σχέδια σας χωρὶς αὐτὴν—ἄρθρο περιφρόνημένη στὴ ζωὴ σας.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Δὲν εἶμαι μικρὸ παιδί.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ὁχι, ὅμως, καὶ γυναῖκα.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ (συλλογισμένη).— Νομίζετε, λοιπόν...

ΔΙΕΓΟΣ.— Δὲ νομίζω· ξέρω. Καὶ οὕτως θὰ γνωρίσετε καμμιά μέρα. Καὶ τότε...

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Τότε θὰ ὑποφίξω. Τί νὰ γίνῃ, ὅλοι πρέπει νὰ ὑποφέρουμε. Μοῦ λέτε ὅτι νύχει κανεὶς μιὰ καρδιά, μιὰ καρδιά ἀφωσιωμένη στὸν ἄντρα ἢ στὸ παιδί σημαίνει κάποια λήθη. Καλά, μήπως ἂν καβαλλικήσεις, ἂν κατέβεις τὰ σκαλοπάτια σου, δὲν κινδυνεύεις νὰ τσακίσῃς τὰ κόκκαλα σου; Μήπως ζωὴ δὲν σημαίνει γερατειά, ἀρρώστεια, ἴσως, τύφλωση ἢ παραλυσία καὶ ἄλλους ἀναπόφευκτους πόνους; Κι ἂν ὅπως λέτε, πρέπει ν' ἀποχήσω μιὰ καρδιά κι ἂν ἡ καρδιά φέρνῃ τὴν ἀγωνία· αἱ λοιπόν, θὰ ζήσω ὑποφέροντας τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς μου, ὅπως ζοῦμε ὑποφέροντας τὸν πόνο σὲ κάθε ἄλλο ὄργανο τοῦ σώματος μας.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ναί, ἂν ἡ καρδιά σας εἶταν ὅπως ὅλα τ' ἄλλα ὄργανα σας. Αὕτῃ, ὅμως, εἶνε τὸ ἀληθινὸ κέντρο καὶ ἡ πηγὴ ὅλης τῆς ζωῆς.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Σὰς φαίνεται καὶ θαρρῶ ὅτι πέσαμε πολὺ στὴν ἀναλογία καὶ στὴ μεταφορά. Τὸ ἀναγκαῖο αὐτὸ ὄργανο, ποὺ σκορπίζει τὴ ζωὴ σ' ὅλο τὸν ἑαυτὸ μας, καὶ καθὼς λέγουν οἱ γιατροὶ, μεταφέροντας μὲ τὰ δυνατὰ κύματα του κάθε τι ποὺ ἔπαψε νὰ ζεῖ, ἀντικαθιστώντας το μὲ νέους καὶ ζωντανούς ἰστούς. Ἡ μεγάλη αὕτῃ καρδιά δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε ἔδρα αὐτοῦ τοῦ μικροῦ πάθους μονάχα.

ΔΙΕΓΟΣ.— Καὶ ὅμως ἐγνώρισα πολλὰς γυναῖκες ποὺ πέθαιναν ἐπειδὴ ἀπέτιγχαν σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ πάθος.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Ἀλλὰ θὰ ξεύρετε ἐπίσης, ὑποθέτω πολλοὺς ἀνθρώπους ποὺ στὴ ζωὴ τους, εἶταν δυνατότερο ἀπὸ κάθε ἀγάπη, ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖον ἐζοῦσαν. Λέγουν ὅτι τοῦ Δούκα τοῦ ξαδέλφου μου, ἡ μελαγχολία προέρχεται ἐπειδὴ ἀγάπησε πολὺ.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἔτσι λέγουνε, Κυρία.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— (Σκεπτικά.) Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε δύσκολο νάνε ἀλήθεια ἀπ' ὅσα ξέρω γι' αὐτόν· παιδί ἀκόμα ἔσμιγε πολὺ μὲ τὸν πατέρα μου· κ' ἐγώ, παιδί, ἄκουσα τὴ συζήτηση τους, δίχως νὰ καταλαβαίνω τίς λεπτομέρειες ἀλλὰ μόνο τὸ γενικὸ συμπέρασμα. Ὁ πατέρας μου συχνόλεγε, ὅτι ὁ ξάδελφος μου εἶνε ρωμαντικός, κ' εἶχε μεγάλη ὁμοιότητα μὲ τὴν τρυφερὴ μητέρα του, καὶ θὰ

ὑπόφερε πολύ, ὅταν θὰ μάθαινε ὅτι πρέπει νὰ ζήσει μόνο καὶ μόνο γιὰ ν' ἀποχτήσει ἡρωϊσμό καὶ σοφία.

ΔΙΕΓΟΣ.— Νομίζετε πῶς ὑπόφερε, κυρία ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— "Ἄν εἶν' ἀλήθεια, φαίνεται ὅτι τοῦ παρουσιάστηκε περίσταση νὰ ὑποφέρει.

ΔΙΕΓΟΣ.— Κι ἂν ὑποφέρει γιὰ πρώτη ἢ γιὰ δεύτερη φορά, ἴσως, ὕστερ' ἀπ' τὸ γάμο σας ; Τί θὰ ἐκάνετε κυρία ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξεύρω ἀπὸ τώρα. Θὰ τὸν βοηθήσω, εἶμαι βέβαιη, ὅταν θὰ χρειασθεῖ βοήθεια, μὲ τὴ συμπάθεια μιᾶς δυνατῆς καὶ γαλήνιας ψυχῆς. Θὰ στέκομαι κατὰ μέρος, προσμένοντας τὴν κατάλληλη στιγμή πού θὰ εἶμαι χρειαζούμενη. Ἄλλοιῳς...

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἄλλοιῳς, εὐγενεστάτη Δεσποινίς ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Ἄλλοιῳς...δὲν ξεύρω... ἴσως... ἀποχτώντας καρδιά, θὰ τὴ χρησιμοποιοῦν κάπως.

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἡ Ὑψηλότητα σας βέβαια δὲ θέλει νὰ πεῖ, ὅτι θὰ τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ ν' ἀγαπήσει ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Γιατὶ ὄχι ; Εἰμπορεῖ νάνε κι αὐτὸς ἓνας τρόπος βοήθειας. Κι ἂν τὸν ἐβλεπα νὰ παλεύει μὲ τὸν πόνο, ζητώντας νὰ ζήσει τὴ ζωὴ καὶ νὰ σκέπτεται μὲ τὶς ιδέες πού ἀρμόζουνε στὴ σειρά του ; νομίζω, λοιπόν, ὅτι θὰ μπορούσα νὰ τὸν ἀγαπήσω. Φαίνεται, ὅτι ἔχει κάτι πού τραβάει. Μονάχα ἡ ἀγάπη εἰμπορεῖ νὰ ἐξηγήσει τὴν ἀφοσίωση σας.

ΔΙΕΓΟΣ.— Λησμονεῖτε, χαριτωμένη πριγκίπισσα, ὅτι ἀποδώσετε μεγάλη δύναμη ἀρετῆς σὲ μιὰ συνήθεια διαγωγῆς, πού μοιάζει τὴ φύση τοῦ καλόθρεφτου ἀλόγου, πού δὲ χρειάζεται σπηροῦνια. Ἀλήθεια, ὅμως, ἔχετε δίκιο. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ὑψηλῆς περὶωπῆς πλάσμα, ἴσα-ἴσα τὸ ἐναντίο. Ὅπως τὰ σκυλλιά τοῦ δρόμου ἀγαπῶ, ἀγαπῶ καὶ μόνον ἀγαπῶ. Γιατὶ καὶ τὰ παληόσκυλλα ξεύρουν ν' ἀγαποῦνε τοὺς κυρίους των.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Μὴ μιλάτε ἔτσι, ἐνάρετε Διέγο. Ἀλήθεια μίλησα μὲ τρόπο μεγαλόψυχο, καὶ εἰλικρινῶς ἐπίστεψα ὅτι θὰ ἔπαιρνα ὑψηλὲς ἀποφάσεις. Ἀλλὰ σεῖς τὶς ἐβάλετε σ' ἐνέργεια, τὶς ἐζήσετε καὶ ἐκάμετε γενναϊόψυχα ὅ,τι ἔπρεπε. Ὅ,τι ἐκάμετε καὶ κάνετε γιὰ τὸν Δοῦκα εἶνε γιὰ μένα ὑψηλότερο μάθημα ἀπ' ὅλους τοὺς Βίους τοῦ Πλουτάρχου.

ΔΙΕΓΟΣ.— Δὲν θὰ μάθετε τίποτε ἀπὸ μένα, κυρία μου.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Ἦθελα ὅμως νὰ δοκιμάσω Διέγο.

ΔΙΕΓΟΣ.— Μὴ ζητάτε ν' ἀγκαλιάσετε πολλὰ πράγματα, κυρία, Τὰ ἀψιαίματα ἄλογα πού σᾶς ἔμαθ' ὁ πατέρας σας νὰ δαμάζετε καὶ

ζεύγεται ἔχουν τὶς ὁρισμένες ἀρετὲς τοὺς. Οἱ ἀρετὲς τῶν παληόσκυλλων εἶνε διαφορετικῆς. Μὴν τὰ ζηλεύετε. Τὰ εὐγενικά ἄλογα σας τὰ κλοτσοῦν ἀρκετά, χωρὶς μάλιστα ν' ἀντιλαμβάνονται τὴν παρουσίαν τοὺς. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι πολὺ προχώρησα χωρὶς νὰ εἶμαι φιλόσοφος μῆτε ἀπὸ γεννητῆς μῆτε ἀπὸ μελέτης... Καὶ ξέχασα νὰ σᾶς πῶ τὴν παραγγελίαν τῆς Ὑψηλότητος του.— Ὁ Δοῦκας γνωρίζοντας τὴν ἀγάπην σας γιὰ τὴ μουσικὴ καὶ τὴν προσοχὴ πού δίνετε σ' αὐτὴ, σκέφθηκε ὅτι θὰ μπορούσε νὰ σᾶς διασκεδάσει, ὥς ὅτου εὐκαιρήσει νὰ σᾶς προσφέρει τὰ σέβη του, ἂν ἐδοκιμάζετε τὶς φτωχῆς μου δυνάμεις. Θέλετε νὰ διατάξετε τοὺς ἄλλους μουσικοὺς κυρία;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Ὁχι, καλέ μου Διέγο. Συμμορφώσου μὲ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Ἐμελέτησα μουσικὴ, κ' εὐχαρίστως θὰ δοκιμάζω ἐνῶ σεῖς θὰ τραγουδάτε ἐγὼ νὰ σᾶς συντροφεύω μὲ τ' ὄργανο. Ἐχετε τίποτε κομμάτια μαζύ σας;

ΔΙΕΓΟΣ.— Ἐδῶ εἶνε μερικά, κυρία, ἀφισμένα γιὰ νὰ τὰ παῖξουν ἀπόψε οἱ μουσικοὶ τῆς Ἐξοχότητος του. Νὰ τὸ βουκολικὸ τῆς Φυλίδας ἀπὸ τὸ Λουδοβίκο τὸν Κιθαρωδὸ ἕνας ὕμνος σὲ τέσσερα μέρη στὴν Παρθένον, τοῦ Ὁρλάνδου Λάσσου· ἕνα ἐρωτικὸ ἀπὸ τὸν ἀρχιμουσικὸ τοῦ Πάπα Σινιὸρ Πιερλουίτζι τοῦ Πρενέστε. Ἄ! ἐδῶ εἶνε μιὰ δραματικὴ σκηνὴ μεταξὺ Μήδειας καὶ Κρέουσας, πού εἶταν ἀντίζηλοι στὴν ἀγάπην, ἀπὸ τὸν Φιορεντῖνο Ὁκτάβιό. Τὴ γνωρίζετε, κυρία μου;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Τὸ τραγούδησα γιὰ νὰ ἐξασκηθῶ μὲ τὸ δάσκαλό μου! Ἀλλά, καλέ μου Διέγο, κυττάξετε νὰ βρεῖτε ἐν' ἄλλο τραγούδι τῆς ἀρεσκείας σας.

ΔΙΕΓΟΣ.— Τώρα εἶνε ἡ σειρά σας νὰ κάμετε κατὰ τὸ γοῦστο μου, χαριτωμένη κυρία. Ὑποθέσετε, ὅτι εἶμαι ὁ δάσκαλος σας. Ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω τὴ φωνή σας. Καὶ ποιὸς ξέρει; Ἴσως σ' αὐτὴ τὴν περίστασιν νὰ σᾶς μάθω κάτι.

Ἡ πριγκίπισσα κάθεται στὸ κύμβαλο. Ὁ Διέγος στέκεται ὀρθὸς στὸ πλευρὸ τῆς, στὴν ἐξέδρα. Τραγουδοῦν: ἡ πριγκίπισσα ὡς ὑψίφωνος καὶ ὁ Διέγος ὡς μεσόφωνος. Ἡ πριγκίπισσα ἀρχίζει πρώτη μὲ γεμάτη καθαρὴ καὶ ὑψηλὴ φωνή, τραγουδώντας πολὺ τεχνικά. Ὁ Διέγος ἀκολουθεῖ τραγουδώντας χαμηλά, ἡ φωνὴ του εἶνε λίγο ἀραχνιασμένη καὶ δῶ καὶ κεῖ ραγισμένη, ἀλλὰ ὑπερβολικὰ γλυκεῖα καὶ διαπεραστικὴ, κ' ἐνῶ τραγουδάει χωρὶς ν' ἀφίνει τὸ χαμηλὸ τόνο ἡ φωνὴ κυριαρχεῖ καὶ προξενεῖ ταραχὴ. Ἡ πριγκίπισσα λαθεύει καὶ σταματᾷ ξαφνικά.

ΔΙΕΓΟΣ (τελειώνοντας μιὰ φράση ἀπότομα).— Τί εἶνε κυρία;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Δὲν ξεύρω, ἔχασα τὴ σειρά μου... τὰ ἔχασα. Ὅταν ἡ φωνὴ σας ἀνέβηκε ἐναντίον τῆς δικῆς μου, Διέγο, ἔχασα τὸ κεφάλι μου. Καὶ—δὲν ξεύρω πῶς νὰ σᾶς τὸ παραστήσω—ὅταν οἱ φω-

νές μας σμίγουνε σ' αὐτὴ τὴ μακρινὴ παραφωνία, μοῦ φαίνεται πῶς μοῦ γίνεται τρομερὸ κακό.

ΔΙΕΓΟΣ (χαμογελώντας με πλαστὸ δικαιολογητικὸ ὕφος).— Συχωρέστε με, κυρία. Ἴσως, νὰ τραγουδῶ πολὺ δυνατά. Ἐμεῖς οἱ τραγουδιστᾶδες τοῦ θεάτρου, συνειθίζουμε νὰ βιάζουμε τὰ πράγματα. Ἐλπίζω, ὅτι καμμιά μέρα θὰ σᾶς ἀκούσω νὰ τραγουδάτε μόνη σας. Ἐχετε χαριτωμένη φωνή : περσότερο ἀγορίσια παρὰ κοριτσιόστικη.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Καὶ ἡ δική σας...εἶνε παράξενο, στὴν ἡλικία σας, ν' ἀλλάξουμε θέση—ἡ δική σας, ἂν καὶ πιὸ βαρειά ἀπὸ τὴ δική μου, μοιάζει γυναικίσια.

ΔΙΕΓΟΣ (γελώντας).— Ἐπειδὴ ἀπόχτησα καρδιά, κυρία ! Εἶνε ὄργανο ποὺ μεγαλώνει γληγορώτερα ἐκεῖ ὅπου ἡ καταγωγή εἶνε ἀνακατεμένη καὶ χαμηλή, γιατί δὲν ὑπάρχουν εὐγενικώτερα μέλη γιὰ νὰ βραδύνουνε με τὴν ἀνάπτυξη τους τὴ δική της.

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ.— Μὴ μιλάτε ἔτσι λαμπρέ, Διέγο. Γιατὶ μοῦ προξενεῖτε θλίψη ὅταν κακομεταχειρίζεσθε ἓνα πρόσωπο—τὸν θυμαῖσιο ἐαυτόν σας—ποὺ σέβομαι. Ἐχετε πείρα Διέγο, καὶ θὰ μοῦ μάθετε πολλὰ πράγματα γιατί ἐπιθυμῶ νὰ μάθω.

Ἡ πριγκίπισσα πιάνει τὸ χέρι τοῦ στὰ δικά της, μ' εὐγένεια καὶ ἀπλότητα. Ὁ Διέγος τραβάει τὸ χέρι τοῦ καὶ ὑποκλίνεται με μεγάλη ἐθιμοτυπία.

ΔΙΕΓΟΣ.— Θὰ ἐπιθυμούσετε νὰ μάθετε νὰ τραγουδάτε σὰν κ' ἐμένα, χαριτωμένη κυρία ;

Η ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ (σὲ λίγο). — Δὲν πιστεύω νὰ ἤθελα, Διέγο.

ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΑΞΗ

Δυὸ μῆνες ἀργότερα. Ἡ μέρα τοῦ γάμου τοῦ Δοῦκα. Ἐνα ἄλλο μέρος τοῦ παλατιοῦ τῆς Μάντουας. Μιά μακριὰ ταράτσα ὅσο φτάνει τὸ μάτι με στέγη ποὺ κρατιέται ἀπὸ κολῶνες. Ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά βλέπει στὸ φραγμένο χώρο ὅπου γίνονται οἱ ἵππικοι ἀγῶνες, προαῦλιο κλεισμένο ἀπὸ κουρεμένους φράχτες καὶ ὀλόγυρα φυτεμένο με συκαμινές. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἡ ταράτσα βλέπει ὅλη τὴ λίμνη ποὺ νομίζει κανεὶς ὅτι σὰ φραγμὸς τὴ συγκρατεῖ. Οἱ Αὐλικοὶ τῆς Μάντουας, καὶ πολλοὶ ἀπεσταλμένοι ξένων Πριγκίπων, με πολλοὺς ἐπίσκοπους εἶνε μαζεμένοι στὴν ταράτσα, ὀλόγυρα στὶς ἔδρες τοῦ Δοῦκα, τῆς νέας Δούκισσας Ἰππόλυτας, τῆς χήρας Δούκισσας καὶ τοῦ Καρδινάλιου. Ἀντίκρου, χωρισμένη ἀπ' τὴν ταράτσα ἀπὸ μιὰ γραμμὴ καλαμιῶν καὶ ἱτῆς καὶ μερικὰ μέτρα διάφανο πράσινο νερό, με λευκὰ νοῦφαρα γεμάτο σὰν ἀπὸ ἄσπρα, εἶνε μιὰ σκηνὴ μορφῆς ἑλληνικοῦ ναοῦ, ποὺ φαίνεται σὰ ν' ἀκουμπᾷ στὰ νερά τῆς λίμνης. Ἀέτωμα καὶ κολῶνες εἶνε στολισμένα με γιρλάντες ἀπὸ δάφνες καὶ κυπαρίσσια. Στὸ αέτωμα τὸ σύμβολο τοῦ Δοῦκα χρυσὸς λαβύρινθος σὲ φόντο γαλάζιο καὶ ἡ συμβολικὴ λέξη : «Rectas peto». Στὴ σκηνὴ μπροστὰ ἀπὸ τὴν αὐλαία, ποὺ εἶνε κατεβασμένη, κάμποσοι μουσικοὶ με βιολιά, βιόλες, ἀνατολίτικες κιθάρες,

ντυμένοι σὰν τοὺς μουσικοὺς πὺν ζωγράφισεν ὁ Βερονέζε. Ἀρχίζουν γλυκὰ-γλυκὰ τὸ προανάκρουσμα, παίζοντας μελετημένες μεταλλαγές μαζεμένες σὲ σκοπὸ χοροῦ σὲ χρόνον $\frac{3}{8}$ εἰς τὸν ὁποῖον ἐπειδὴ λείπουν οἱ τέλειες κατιούσες παίρνει ἓνα χαρακτηῖρα παράδοξα μελαγχολικόν.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ (στὸν Πρέσβυ τῆς Βενετίας). — Τί λέγετε, ἔσοχό-
τατε, γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Διέγου μας, δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι τὰ καταφέρνει
νὰ μᾶς μαγεύει μὲ τὶς συνθέσεις του, ὅπως καὶ μὲ τὸ τραγοῦδι του;

Η ΜΑΡΚΗΣΙΑ ΤΗΣ ΓΚΟΥΑΣΤΑΛΛΑ (στὴ Δούκισσα μητέρα). —
Πάρα πολὺ ἔσοχο κομμάτι μοῦ φαίνεται, κυρία. Καὶ νέας τέχνης.
Εἴχαμε κ' ἐμεῖς τέτοιες παραστάσεις στὸ παλάτι καὶ στοὺς κήπους
καὶ μερικῆς, τ' ὁμολογῶ, εἴταν ἐξαίσιες· ἐπειδὴ τὸ παλάτι μας εἶνε χτι-
σμένο πάνω στὸ λόφο κ' ἔχει λαμπρὲς θέες μὲ δενδροστοιχίες, κυπα-
ρίσσια καὶ πέρα μακριὰ τὸν κάμπο. Ἀλλ' ὥς τὰ τώρα κανέναν ἄλλον
ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γυνίό σας τὸ Δοῦκα, δὲν μᾶς ἔδωσε τέτοιο θέαμα πάνω
στὸ νερό. Χωρὶς ἄλλο θάνε δική του ἐφεύρεση;

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ (μὲ φανερὴ ἀπασχόληση). — Δὲν πιστεύω, κυρία.
Εἶνε καπρίτσιο τοῦ τρελλοῦ μας Διέγου. Καὶ ἱερομολογοῦμαι ὅτι
δὲν μ' ἀρέσει. Μὲ κάνει ν' ἀνησυχῶ γιὰ τοὺς ἡθοποιοὺς.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΚΡΕΜΟΝΑΣ (στὸν Καρδινάλιο). — Θαυμάσιος
τραγουδιστὴς ὁ Σινιὸρ Διέγος σας. Λέγουν ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ μεταχει-
ρίζονται διάφορους τρόπους γιὰ νὰ διατηροῦν στὴ φωνή τους τὴ
δροσερότητα τῆς νηότης. Ἡ Αὐτοῦ Ἀγιότης ἔχει πολλοὺς τέτοιους
πὺν τραγουδάνε θεῖα ἐνῶ τοὺς διευθύνει ὁ Πιερλουίτζι. Ἀλλ' ὁ Διέ-
γος σας, ἂν καὶ φαίνεται πραγματικὰ παιδί, ἔχει ὅμως ἓνα τρόπο
τραγουδιοῦ σὰν κ' ἐκεῖνον πὺν γνωρίζει ὁλόκληρο κόσμον ἀπὸ χαρὲς
καὶ θλίψεις.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ. — Ἐχετε δίκην. Μάλιστα κάποτε θαρρῶ ὅτι
βάζει πολὺ πάθος στὸ τραγοῦδι του. Προτιμῶ τὴν ὀλύμπια γαλήνη
τῶν ἀρχαίων σοφῶν.

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (γελώντας). — Ὁ θεὸς μου νομίζω, θάτάν
ικανὸς νὰ ἑξορίσει τὸ θεῖο Διέγο μας, ὅπως ὁ Πλάτωνας τοὺς ποιητάς,
γιὰτὶ μᾶς συγκινοῦν πολί.

Ο ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ ΤΗΣ ΜΑΣΣΑ (ψιθυριστά). — Εἶνε ἀλήθεια πῶς
ἐσυγκίνησε παράξενα τὴν ψυχὴ τοῦ εὐγενικοῦ συζύγου σας. Ἡ μήπως
χαριτωμένη νύφη, ἡ ὑπερβολικὴ εὐτυχία, βαραίνει τὴν ψυχὴ τοῦ
φίλου μας;

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (στρέφει καὶ παρατηρεῖ τὸ Δοῦκα πὺν στέκεται
λίγο μακρότερα). — Ἀλήθεια, ὁ Φερδινάνδος αἰσθάνεται πολὺ τὴ μου-
σικὴ, κ' ἐνδιαφέρεται ὑπερβολικὰ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Διέγου μας. Κι ὁμως...
ἀπορῶ...

Η ΜΑΡΚΗΣΙΑ (στον ποιητή τοῦ Δοῦκα τῆς Φερράρας πού στέκεται κοντά της). — Ὁμολογῶ ὅτι ποτέ δὲν θὰ μπορούσα ν' ἀναγνωρίσω τὸν Σινιὸρ Διέγο ἔτσι μεταμορφωμένο. Ὁλος ὁ κόσμος τὸν παίρνει γιὰ γυναῖκα.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ. — Γυναῖκα! Πέστε καλλίτερα θεά, κυρία! (χαμηλόφωνα). Μὰ τὴν ψυχὴ μου, ἡ νύφη μόλις μπορεῖ νὰ παραβληθεῖ μαζύ του, ἂν καὶ εἶνέ ὁμορφη σὰν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς εὐγενικοὺς κύκλους πού πλέουν σ' αὐτὰ τὰ ὁλοκάθαρα νερά.

Ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. — Μετὰ τὴν παράσταση, θὰ δοῦμε γυναῖκες ἀπ' αὐτὲς πού τὸν θαυμάζουν, μαζεμμένες πίσω ἀπ' τὴ σκηνὴ γιὰ νὰ μάθουν τὸ μυστικὸ τοῦ βράβιματος πού μπορεῖ ν' ἀλλάξει ἕνα παιδί τοῦ δρόμου σὲ πολὺ ὁμορφη νύφη. Μεταμόρφωση πού ἀξίζει γιὰ ἑκοσι μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου.

Η ΔΟΓΗΣΣΑ (στοῦ Δοῦκα). — Ὅλοι μοῦ λέγουν—ἀλλὰ φυσικὰ εἶνε μυστικὸ—ὅτι τὰ λόγια τοῦ μεγαλόπνοου αὐτοῦ ἔργου τὰ ἔγραψε ἡ Ὑψηλότητά σας· καὶ ὅτι ἐβοηθήσετε, τόσα πολλὰ εἶνε τὰ χαρίσματα σας, τὸν τραγουδιστὴ ἀκόλουθο σας νὰ τὰ μελοποιήσει.

ΔΟΥΚΑΣ (ἀνυπόμονα). — Πιθανὸν ἢ Γαληνότητα σας νὰ ἔλαβε πολλὲς πληροφορίες, πιθανὸν, ὅμως, νὰ εἶνε καὶ λαθεμένες.

Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ (στὴ νέα Δούκισσα). — Ὁ καθεὶς ἀναγνωρίζει τὴ σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Δοῦκα Φερδινάνδου στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἔργου σ' αὐτὸ τὸ ποιητικὸ περιβάλλον. Τί θέμα θὰ τέριαζε περσότερο μ' αὐτὲς τὲς λίμνες παρὰ ἡ Ἀριάδνη ἐγκαταλειμμένη στὸ νησί της; Καὶ ὁ λαβύρινθος στὸ μῦθο εἶνε ὥραϊος ὑπαινιγμὸς γιὰ τὸ ἀτομικὸ σύμβολο τοῦ συζύγου σας, πού στολίζει τὸ θαυμάσιο πλαφὸν πού ὁ ἴδιος τώρα τελευταῖα ἐξωγράφισε καὶ μᾶς κινεῖ τὸ θαυμασμό.

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (μὲ μάτια καρφωμένα στὴν αὐλαία πού ἀρχίζει νὰ κινεῖται). — Ὅχι, ὅλα αὐτὰ εἶνε τοῦ Διέγου. Σοῦτ! ἀρχίζουν νὰ παίζουν. ὦ! ἡ καρδιά μου χτυπᾷ· εἶμαι περίεργη νὰ μάθω πῶς ὁ ἀγαπητὸς μας Διέγος θὰ τὰ καταφέρει ὡς τὸ τέλος, καὶ ν' ἀκούσω τὸ τελευταῖο τραγοῦδι πού ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ μοῦ τραγουδήσει.

Ἡ αὐλαία ἀνοίγει στὰ πλάγια, ἀφίνοντας νὰ φαίνεται ἡ σκηνή, πού εἶνε στολισμένη μὲ γλάστρες ἀπὸ πορτοκαλλιές, μυρσίνες καὶ μιὰ μεγάλη ἀνθισμένη ροδοδάφνη. Στὸ βάθος δὲν ὑπάρχει κανένα ζωγραφισμένο φόντο· ἀλλὰ μονάχα ἡ λίμνη, ρακριὰ ὁ γιालὸς καὶ ὁ οὐρανὸς μὲ τὸν ἥλιο πού κατεβαίνει ἀργὰ πίσω ἀπ' τὰ σύννεφα καὶ τὰ χρωματίζει κόκκινα καὶ βυσσινιά, ρίχνοντας τριανταφυλλιές λάμπεις στὸ διάφανο γυαλὸ ἀέρα. Στὴ σκηνή, Βάχχες ντυμένες σὰν τὲς Ὅρες τοῦ Μαντένια, ἀλλὰ μὲ στεφάνια ἀπὸ κληματόφυλλα καὶ Σάτυροι κομπᾷ ντυμένοι μὲ γιδοτόμαρα, ἀλλὰ τὰ μαλλιά δεμένα μὲ κορδέλλες. Ὅλοι τραγουδοῦνε μιὰ λατινικὴ Ὕδῃ εἰς τιμὴν τοῦ Βάχχου,

ἐνῶ κορίτσια ντυμένα σὰ Νύμφες μὲ θύρσους στολισμένους μὲ κορδέλλες, στὰ χέρια τους, χορεύουν μπροστὰ σὲ θρόνο ἀπὸ βρύα πού εἶνε κι αὐτὸς στολισμένος ἀπὸ γιρλάντες μὲ κορδέλλες. Σ' αὐτὸ τὸ θρόνο κάθονται ἕνας τενόρος πὺ παίζει ρόλο Βάχχου, ντυμένος σταχτὴ χιτῶνα καὶ δέρματα λεοπαρδαλῆς, στεφάνια ἀπὸ κληματόφυλλα ζώνουν τὴ μέση του καὶ σκεπάζουν τὸ πλατύγυρο καπέλλο του. Κι ὁ Διέγος, ὡς Ἀριάδνη. Ὁ Διέγος ὄχι πλέον ντυμένος ἀντρίκια ἀλλὰ μὲ γυναικεῖα ροῦχα, σὰν τὶς Σίβυλλες τοῦ Γκουερταίνο : μὲ κυματιστὸ φόρεμα καὶ μπλουζα πορτοκαλλιά καὶ μενεξεδένια, ἀνοιχτὴ στὸ λαιμὸ μὲ πέπλους χρωματιστοὺς πὺ κρέμονται, μιὰ κορδέλλα πολύχρωμη δεμένη γύρω στὸ κεφάλι σὰν σαρίκι, ἀπ' ὅπου ξεχύνονται κύματα ἀπὸ μαῦρα μαλλιά. Εἶνε ὑπερβολικὰ ὠραία. Ἡ Μαγδαληνὴ (πὺ κάποτες τὴ γνωρίσαμε ὡς Διέγο) σηκώνεται ἀπὸ τὸ θρόνο καὶ μιλάει στρέφοντας πρὸς τὸ Βάχχο. Ἡ φωνὴ τῆς εἶνε φωνὴ μεσοφάνου, ὄχι ὅμως βαθειὰ καὶ μὲ ψηλὰς νότες σὰν ὀξυβάας. Μιλάει σὲ ἄρρυθμῃ μονωδία, πὺ συντροφεύεται ἀπὸ τὶς βιόλες καὶ τὸ κύμβαλον.

ΑΡΙΑΔΝΗ. — Μὴ θέλεις νὰ μὲ ξελογιάσεις, γλυκὲ Βάχχε, ἡλιοκαμένε βασιλεῖα τῶν ξανθοκόκκινων ἀμπελιῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν ὀργίων. Μῆτε τὰ δῶρα πὺ μοῦ δίνεις μῆτε καὶ τὸ βασίλειο τοῦ κόσμου τῶν ὀνειρῶν πὺ γεννιέται ἀπὸ τὸ κρασί, μποροῦν νὰ μὲ παρηγορήσουν γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ Θησέα.

Ο ΒΑΚΧΟΣ (τενόρος). — Πριγκήπισσα, σὰς παρακαλῶ, ἀφῆστε με νὰ δοκιμάσω νὰ καταπραῖνω τὴν ἀγωνία σας. Κόρη τοῦ Κρητικοῦ Μίνωα, τοῦ αὐστηροῦ δικαστῆ ἐκείνων πὺ ἔφυγαν, τὰ νειάτα καὶ ἡ ὡμορφιά σας μονάχα τὴ θλίψη ἐγνώρισαν, καὶ ἡ σκιά τοῦ Ὁρκου ἀπλώνεται πάντα στὸ δρόμὸ σας. Ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ὁ θεὸς τῆς χαρᾶς, μπορῶ νὰ πιᾶσω τὴν ψυχὴ σας, νὰ τὴν κρεμάσω στὸν ἥλιο τῆς Εὐθυμίας, ὅπως κρέμονται τὰ τσαμπιά, πὺ εἶνε ρόδινα ἢ ἔχουν ἕνα χρῶμα διάφανο κεχριμπαριοῦ, ἀπὸ τὸ κλῆμα στὸ γόνιμον ἥλιο μιᾶς δροσερῆς φθινοπωριάτικης μέρας. Θὰ πιᾶσω τὴν μπερδεμένη κουβαρίστρα τῶν θλιβερῶν σκέψεων σας καὶ θὰ τὶς κρεμάσω στὸν γαλήνιο οὐρανὸ τῆς ἐσπέρας, μία-μία, ξεκοκκισμένες σὰν τ' ἀστέρια πὺ πᾶλλουνε σ' αὐτὸ τὸ διάδημα, μὲ τὸ ὁποῖον θάθελε νὰ σὰς ζώσει τὸ χέρι μου. Ἀκοῦτε με, ὠραία Νύμφη : ἕνας θεὸς σὰς παρακαλεῖ.

ΑΡΙΑΔΝΗ. — Ἀλλοίμονο, χαρούμενη θεότητα μιᾶς ἐποχῆς, πὺ γλυκείας ἀπὸ τὴν Ἀνοιξὴ καὶ πὺ γόνιμης ἀπὸ τὸ Καλοκαίρι, δὲν ὑπάρχει πλέον φθινοπώρο γιὰ τὴ δύστυχῃ Ἀριάδνη. Μονάχα οἱ νύχτες καὶ οἱ παγωνιῆς τοῦ χειμῶνα τυλίγουν τὴν ψυχὴ μου. Σὰν ἔφυγε ὁ Θησεὺς ἔφυγαν μαζὺ του καὶ τὰ νειάτα μου. Σὰς παρακαλῶ, ἀφῆστε με στὰ φτωχὰ δάκρυα μου καὶ μὲ τὴ θύμησή του.

ΒΑΚΧΟΣ. — Κυρία, καὶ ὁ θεὸς ἀκόμα καὶ ὁ ἔρωτεμένος πρέπει νὰ σέβονται τὴ θλίψη σας. Χαίρετε. Σύντροφοι πάμε. Τὰ πεῦκα στοὺς λόφους καὶ οἱ βράχοι πὺ εἶνε στεφανωμένοι μὲ κισσὸ πρὸς-

μένουν τὴ συντροφιά σας, καὶ τὰ κόκκινα βούτσια καὶ τὰ βουτσια
ποῦ εἶνε καμωμένα ἀπὸ ξύλο βαλανιδιάς, καὶ εὐωδιάζουν, λαχταροῦνε
τὴν παρουσία σας.

Οἱ Βάκχες καὶ οἱ Σάτυροι τραγουδάνε μιὰ λατινικὴ ᾠδὴ σὲ τέσσερα μέρη εἰς
τιμὴν τοῦ κρασιοῦ, ἐνῶ οἱ μπασαβιόλες καὶ τὰ λαοῦτα τοὺς συντροφεύουν
καὶ βγαίνουν μὲ τὸ Βάκχο.

Ἡ ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (στὸν ποιητὴ τοῦ Δοῦκα τῆς Φερράρας).— Καὶ
τώρα, δάσκαλε Τορκουάτο, τώρα θ' ἀκούσουμε τῆς ποιήσης τὸ τρα-
γουδι, μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Διέγου μας.

Ο ΔΙΕΓΟΣ ὥς Ἀριάδνη πηγαίνεσθαι σιγὰ στὴ σκηνή, ἐνῶ ἡ βιόλα παίζει
ἓνα προανάκρουσμα σὲ τόνο ἐλάσσονα. Μιλεῖ μὲ ρετσιτατίβο, ἐνῶ τὰ ἐγ-
χορδα ὄργανα καὶ τὸ πιάνο συνοδεύουν μὲ συγχορδίες.

ΑΡΙΑΔΝΗ.— Ἐπὶ τέλους, ἔφυγαν! Εὐγενικὰ πλάσματα, πόσον
ἡ καλωσύνη τους ἐβασάνισε τὴν κουρασμένη ψυχὴ μου! Μονάχη μὲ τὴ
θλίψη, εἶνε σχεδὸν ἡδονή, ἀφοῦ ἡ θλίψη μου προέρχεται ἀπὸ τὴ θύμηση
τοῦ Θησέα. Κι ὅμως, αὐτὴ ἡ σκέψη μὲ σκοτώνει. ὦ Θησέα, γιατί
νὰ ἔμπεις μέσα στὴ ζωὴ μου; Γιατὶ νὰ μὴ σὲ κομματιάσει καὶ νὰ
μὴ σὲ καταβροχθίσαι ὁ σκληρὸς Μινώταυρος, ὅπως ὅλους τοὺς ἄλλους;
Δυστυχισμένη Ἀριάδνη! Ἡ κλωστή τοῦ λαβύρινθου εἵτανε στὰ
χέρια μου καὶ τοῦ τὴν ἔδωκα. Καὶ τώρα τὸ πλοῖο του ἀπὸ καιρὸ
εἰσέμωσε τὴν ἀκρογιαλιά τῆς πατρίδας του καὶ ἐκεῖνος κάθεται στὴν
πλώρη, προσμένοντας ν' ἀντικρύσει τὴν καινούργια του ἀγάπη. Ὅμως,
τὸ παρελθὸν εἶνε δικό μου.

Μιά φλογέρα ἀπ' τὴν ὀρχήστρα δυναμώνει τὸ σκοπὸ τῆς, τὴν συντροφεύουν
βιόλες καὶ παίζουν τρεῖς τέσσαρες φράσεις πολὺπλοκες, πολὺ γλυκιῆς καὶ
συγκινητικῆς σταματώντας σὲ ψηλὴ νότα, χωρὶς νὰ κατορθωθεῖ μιὰ τέλεια
ἀρμονία.

ΑΡΙΑΔΝΗ (ἐξακολουθώντας). — Ἀλλοτε μ' ἀγαποῦσε κι ἀκόμα
μ' ἀγαπᾷ. Τίποτε δὲν εἴμπορεῖ ν' ἀλλάξει τὴν ἀγάπην του. Ὅχι. Θησέα,
πότε δὲν θὰ μπορέσεις ν' ἀγαπήσεις ἄλλη ὅπως ἀγάπησες ἐμένα.

Ἡ ἀπαγγελία γίνεται πὺ μελωδικὴ ἂν καὶ ἀκόμα δὲν εἶνε ρυθμικὴ καὶ
συνοδεύεται ἀπὸ ἓνα γλήγορο καὶ παθητικὸ τρέμολο βιόλας καὶ βιολιῶν.

Κι ὁ ἔρωτας σου γι' αὐτὴν θὰ εἶνε μονάχα ἡ λεπτὴ σκιὰ τῆς
πραγματικότητος ποῦ εἵταν δική μου. Μὰ Θησέα... Μὴ μ' ἀφήσεις
ἀκόμα. Μιὰ ὥρα, ἓνα λεπτὸ ἀκόμα. Ἐχω τόσα πολλὰ νὰ σοῦ πῶ
πρὶν φύγεις.

Ἡ συμφωνία γίνεται πὺ ταραγμένη. Ἐνας βαρύαυλος ἀντιλαλεῖ τὴν τελευταία
φράση τῆς Ἀριάδνης μὲ δυνατό βουκολικὸ τόνο.

Ξεύρεις δὲν σοῦ τραγούδησα ἀκόμα τὸ μικρὸ ἐκεῖνο τραγουδάκι
ποῦ ἐσύνθεσε ἡ Αἰολικὴ ποιήτρια ποῦ ἀγάπησεν ὁ Ἀπόλλωνας ἀπὸ
μικρὸ παιδί. Καὶ δὲν μπορεῖς νὰ φύγεις πρὶν τὸ τραγουδήσω. Νά!

Ἄλλὰ πρέπει νὰ τὴν κουρδίσω. Ὅλα εἶνε ξεκούρδιστα στὴ
δυσαρμονικὴ ζωὴ μου!

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ἄς ξεχάσουμε ὅτι ἀγαπηθήκαμε πολὺ

Ἄς ξεχάσουμε ὅτι θὰ χωριστοῦμε

Ἄς ξεχάσουμε πῶς μ' ἓνα ἄγγιγμα μὲ μιὰ ματιὰ

Ἄλλοτε ἐνοιῶθαμε τὶς ψυχές μας.

Μόνο ὅς καθίσουμε στὸ χορτάρι μὲ τὶς μαργαρίτες,

Ν' ἀκούσουμε τοὺς κορυθαλοὺς καὶ νὰ ἰδοῦμε τὰ χελιδόνια νὰ περνᾶν

Ἄς ζήσουμε μιὰ στιγμή σὰν τὰ παιδιά πού παίζουν,

Δίχως αὔριο καὶ δίχως χθές.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ (στὴ νέα Δούκισσα χαμηλόφωνα).— Κυρία, μοῦ φαί-
νεται ὅτι ἡ Ὑψηλότητα του δὲν εἶνε καλὰ! Κυττάετε, παρακαλῶ.

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (δίχως νὰ στρέψει).— Ἡ μαγεία τοῦ ἔργου
τὸν ἔχει συγκινήσει. Σοῦτ'!

Η ΜΗΤΕΡΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (σιγά-σιγά).— Ἐλα, Φερδινάνδε, εἶσαι
ἀδιάθετος. Ἐλα μαζί μου.

Ο ΔΟΥΚΑΣ (μισόφωνα).— Ὅχι, μητέρα, θὰ περάσει. Μιὰ μικρὴ
στενοχώρια στὴν καρδιά ὅπως μ' εὔρισκε κι ἄλλοτε. Ἄς μείνουμε.

Τὸ τραγοῦδι ἐπαναλαμβάνεται.

Ἄς ζήσουμε μιὰ στιγμή σὰν τὰ παιδιά πού παίζουν,

Δίχως αὔριο, καὶ δίχως χθές.

Η ΜΗΤΕΡΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (σιγά).— Θάρρος, παιδί μου, τὰ ξεύρω ὅλα.

Η ΑΡΙΑΔΝΗ.— Θησέα, ἔτραγούδησα τὸ τραγοῦδι μου. Ἄλλοι-
μονο, ἄλλοιμονο, φτωχὰ τραγούδια πού τραγουδάμε στὸν πολυαγα-
πημένο· μάταια προσπαθοῦμε, ἀλάζοντας τα ἀδιάκοπα, νὰ τὰ κάμουμε
καινούρια! Τώρα, μπορῶ νὰ ξαποστάσω, καὶ τὸ σκοτάδι νὰ τυλίξει
τὴν κουρασμένη καρδιά μου. Θησέα, ἀγάπη μου, καλὴ νύχτα!

Ἡ Ἀριάδνη ἀνεβαίνει γλήγορα στὸ πίσω μέρος τῆς σκηνῆς, γυρίζει γιὰ νὰ
στείλει ἓνα φιλὶ σ' ἓνα φανταστικὸ πρόσωπο καὶ ὕστερα ρίχνεται στὴ
λίμνη. Ἐκρηξὴ ἀπὸ χειροκροτήματα. Μπαίνει ἀμέσως, ἐνῶ φωνάζουν καὶ
χειροκροτοῦν, χορὸς ἀπὸ Ναϊάδες μὲ διάφανους πέπλους, στεφανωμένες
μὲ νούφαρα καὶ φύλλα ἱτῆας, πού τραγουδάνε μ' ἐπισιμότητα, πένθιμο
χορὸν, τὸν ἐπικήδειο τῆς Ἀριάδνης. Ἀλλὰ τὸ τραγοῦδι τοὺς μόλις ἀκούεται
ἀπὸ τὶς ἐπευφημίες ὅλης τῆς Αὐλῆς καὶ οἱ φωνές: Διέγο! Διέγο! Ἀριάδνη!
Ἀριάδνη! Ἡ νέα Δούκισσα σηκώνεται ἀτότομα, σκουπίζοντας τὰ μάτια της.

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ.— Ἀγαπημένε φίλε! Διέγο! Ὁρφέα μας,
παρουσιαθεῖτε.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.— Διέγο! Διέγο!

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ (στὸν ἑξαρχο τοῦ Πάπα).— Εἶνε πραγματικὸς
καλλιτέχνης καὶ δὲν θέλει νὰ ἐλαττώσει τὴν ἐντύπωση τοῦ ἔργου

ὑποκύπτοντας στὴν ἀνόητη συνήθεια νὰ παρουσιάζεται ὅταν τὸν χειροκροτοῦν.

Η ΜΑΡΚΗΣΙΑ. — Ὅμως, ἕνας ἀπλὸς τραγουδιστής, ἕνας ἀκόλουθος... ἐνῶ οἱ κύριοι του τὸν καλοῦν... Κυττάξετε ! ὁ Δοῦκας ἄφησε τὴ συντροφιά μας.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ. — Δίχως ἄλλο, πάει νὰ φέρει θριαμβευτικὰ τὸν Διέγο.

Ο ΠΡΕΣΒΥΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ. — Καὶ παρατηρῶ ὅτι καὶ ἡ σεβαστὴ μητέρα του μᾶς ἄφησε. Ἀμφιβάλλω ἂν τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν ἐπρόσβαλλε τὴν αὐστηρότητα τῆς χειριᾶς της.

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ. — Μὰ ποῦ εἶνε ὁ Διέγος ;

Ὁ χορὸς καὶ ἡ ὀρχήστρα ἐξακολουθοῦν τὸν ἐπικήδειο τῆς Ἀριάδνης. Ἕνας βασιλικὸς θαλαμηπόλος πηγαίνει ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἴσα στὸν Καρδινάλιο.

Ο ΘΑΛΑΜΗΠΟΛΟΣ (σιγά). — Ἐξοχώτατε μιὰ λέξη...

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ (χαμογελᾷ). — Μήπως τοῦ ξαναγύρισε τοῦ Δοῦκα ἡ ἀρρώστεια ;

Ο ΘΑΛΑΜΗΠΟΛΟΣ (σιγά). — Ὁχι, Ἐξοχώτατε. Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε τὸ Διέγο. Κ' ἔσυραν ἀπ' τὸ νερὸ πίσω ἀπ' τὴ σκηνὴ ἕνα σῶμα γυναικεῖο μὲ τὰ ροῦχα τῆς Ἀριάδνης.

Ο ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΣ (χαμηλά). — Αὐτὸ εἶν' ὅλο ; Ἐχεμύθεια, παρακαλῶ. Τὸ ξεύρω. Εἶνε πολὺ δυσάρεστο ἀτύχημα. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔχεμύθεια.

Ξαφνικὰ ὁ χορὸς παύει. Γιατὶ μέσα στὴ σκηνὴ μπαίνει ὁ Δοῦκας. Εἶνε μούσκεμα καὶ κρατάει στὰ χέρια του τὸ πνιγμένο πτώμα τοῦ Διέγου, μὲ τὰ ροῦχα τῆς Ἀριάδνης. Κραυγὴ μέσ' ἀπὸ τὸ πλῆθος.

Η ΝΕΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ (μῆλγει μιὰ φωνὴ καὶ στηρίζεται στὸ μπράτσο τοῦ ποιητή). — Διέγο !

Ο ΔΟΥΚΑΣ (γέρνει πάνου στὸ πτώμα ποὺ ἐξάπλωσε στὴ σκηνὴ καὶ μιλώντας) : Μαγδαληνή !

Η ΑΥΛΑΙΑ ΣΦΑΛΛΑ ΑΠΟΤΟΜΑ